

rijksuniversiteit
groningen

faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen

De ‘rotte’ appel valt niet ver van de boom

Een kwalitatief onderzoek naar een passende aanpak van criminele families in
Leeuwarden

Naam: Thirze Merlijne Telman
Studentnummer: s4561686
Master: Sociologie, Criminaliteit & Veiligheid
Scriptiebegeleider: Dieko Bakker
Referent: Marieke van Gerner – Haan
Externe begeleider: Jan Kornelis Dijkstra
Datum: 12 juni 2024

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie voor de master Sociologie met de route Criminaliteit en Veiligheid aan de Rijksuniversiteit Groningen. Deze heb ik mogen schrijven voor Gemeente Leeuwarden namens RIEC Noord-Nederland, waar ik voorafgaand het schrijven van deze scriptie heb mogen stagelopen. Gedurende mijn afstudeertraject heb ik mij beziggehouden met het onderzoek getiteld ‘De ‘rotte’ appel valt niet ver van de boom’. In dit onderzoek heb ik criminele families in Leeuwarden bestudeerd, met een focus op de aard en omvang van deze families en de criminele activiteiten die zij uitvoeren. De begeleiding vanuit RIEC Noord-Nederland, zowel tijdens de stage als tijdens het schrijven van deze scriptie, was zeer prettig. Hiervoor wil ik graag Jan Kornelis Dijkstra hartelijk bedanken. Bedankt dat ik de kans kreeg om dit onderzoek uit te voeren.

Tevens wil ik de gemeente Leeuwarden bedanken voor hun hulp en het meedenken bij dit onderzoek. Zij gaven aan behoefte te hebben aan dit onderzoek en hebben ondersteuning geboden waar nodig.

Bovendien wil ik graag de geïnterviewden bedanken voor hun deelname aan dit onderzoek. Hun bijdragen en inzichten waren van onschatbare waarde en hebben diepgaand inzicht verschaft in het onderwerp. Bovendien dachten zij actief en enthousiast mee over preventie en interventies, waarbij zij zich bewust waren van hun belangrijke rol in dit proces.

Daarnaast wil ik mijn scriptiebegeleider Dieko Bakker bedanken voor zijn waardevolle feedback en meehelpen denken over de aanpak van het onderzoek. Ook wil ik Marieke van Gerner-Haan bedanken voor haar nuttige feedback, voornamelijk op het kwalitatieve deel van het onderzoek waarbij ik veel gehad heb aan haar input.

Tenslotte wil ik mijn vrienden, familie en vriend bedanken. Zij hebben mij gesteund gedurende mijn hele afstudeerperiode en mij gemotiveerd tijdens het schrijven van mijn masterscriptie.

Ik wens u veel leesplezier.

Thirze Telman

12 juni 2024

Samenvatting

Leeuwarden-Oost neemt deel aan het project ‘Preventie met Gezag’ om de voedingsbodem van ondermijnende criminaliteit aan te pakken. Dit project is gericht op de preventieve maatregelen om jeugdcriminaliteit en ondermijning tegen te gaan. Ondanks deze inspanningen blijft het onduidelijk hoe criminele families eruitzien en welke activiteiten ze ondernemen, wat de reden is om onderzoek naar criminele families in Leeuwarden te doen.

Dit onderzoek draagt bij aan de kennis over criminele families in gemeente Leeuwarden voor een beter begrip van hun diversiteit, omvang en activiteiten. Dit kan leiden tot een effectievere aanpak van dit fenomeen. Dit onderzoek maakt gebruik van kwalitatieve methoden waarbij gesprekken met verschillende partijen worden gevoerd om nieuwe inzichten te verkrijgen over het fenomeen criminele families en de impact van criminele families op de samenleving te belichten. De data zijn door een thematische analyse vanuit de codeboekbenadering geanalyseerd. De centrale vraag van het onderzoek is: *“Wat is de aard en omvang van criminele families in de gemeente Leeuwarden en bij welke criminele activiteiten zijn zij betrokken?”*.

De resultaten laten zien dat criminele families in Leeuwarden divers zijn, waardoor een eenduidige definitie moeilijk is vast te stellen. Deze families worden onderscheiden in twee soorten families, enerzijds de openlijk asociale families die overlast veroorzaken en strafbare feiten plegen, en anderzijds families die ervan buitenaf netjes en beschaafd uitzien, maar zich ondergronds asociaal gedragen. Beide typen vertonen intergenerationele overdracht van crimineel gedrag, wat bijdraagt aan het versterken van specifieke normen en waarden binnen de familie. Hoewel de precieze omvang moeilijk vast te stellen is, schatten deelnemers dat er mogelijk tot vijftien actieve criminele families zijn in Leeuwarden. Deze families zijn betrokken bij diverse vormen van criminaliteit, waaronder drugshandel en witwassen, waarbij drugshandel de meest zichtbare vorm lijkt te zijn. Concluderend kan worden gesteld dat het begrip 'criminele families' dusdanig breed is en dat daarom maatwerk vereist is voor een effectieve aanpak om criminaliteit binnen families te beperken.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	6
1.1 <i>Introductie</i>	6
1.2 <i>Jonge aanwas</i>	7
1.3 <i>Betrokkenheid criminaliteit in families</i>	7
1.4 <i>Aanleiding</i>	8
1.5 <i>Relevantie</i>	8
1.6 <i>Onderzoeksvraag en deelvragen</i>	10
1.7 <i>Leeswijzer</i>	11
2. Theoretisch kader	12
2.1 <i>Intergenerationele overdracht</i>	12
2.2 <i>Gevolgen van criminele families in de maatschappij</i>	14
2.3 <i>Aanpak criminele families in Nederland</i>	16
2.4 <i>Conceptueel model</i>	17
3. Methode	18
3.1 <i>Kwalitatief onderzoek</i>	18
3.2 <i>Participantensectie</i>	18
3.3 <i>Achtergrondinformatie participanten</i>	19
3.4 <i>Semigestructureerde interviews</i>	20
3.5 <i>Interviewschema</i>	21
3.6 <i>Interviewschema voormalig gedetineerde</i>	22
3.7 <i>Dataverwerking</i>	23
3.8 <i>Wetenschappelijke nauwkeurigheid</i>	25
3.9 <i>Ethische verantwoording</i>	26
3.9.1 <i>Ethische kwesties in de ontwerpfase</i>	26
3.9.2 <i>Ethische kwesties in de dataverzamelingsfase</i>	27
3.9.3 <i>Ethische kwesties in de analysefase</i>	27
4. Resultaten	28
4.1 <i>Thema ‘Visie op criminele families’</i>	28
4.1.1 <i>Definitie criminele families</i>	28
4.1.2 <i>Aantal familieleden en bekende namen</i>	29
4.1.3 <i>Actieve wijken in Leeuwarden</i>	30
4.1.4 <i>Aanwezige families en de onderduikers</i>	31
4.2 <i>Thema familiestructuur en gedrag</i>	32
4.2.1 <i>Opvoeding</i>	33

4.2.2 Gescheiden of alleenstaande ouders	33
4.2.2 Generatie op generatie	34
4.2.3 Vaardige en minder bedreven individuen	34
<i>4.3 Thema dagelijks leven en criminaliteit</i>	35
4.3.1 Criminele activiteiten	35
4.3.2 Problematieken binnen de familie	37
<i>4.4 Thema hulp en interventie</i>	38
4.4.1 Samenwerkingen	38
4.4.2 Aanpak en behoeften	39
5. Conclusie en discussie	41
<i>5.1 Conclusie</i>	41
5.1.1 Deelvraag 1	41
5.1.2 Deelvraag 2	42
5.1.3 Deelvraag 3	44
5.1.4 Deelvraag 4	44
5.1.5 Deelvraag 5	45
<i>5.2 Hoofdvraag</i>	46
<i>5.3 Beperkingen</i>	48
<i>5.4 Aanbevelingen voor de praktijk</i>	49
Literatuur	52
Bijlagen	57
<i>Bijlage 1a: interviewschema participanten</i>	57
<i>Bijlage 1b: interviewschema lid van criminele familie</i>	64
<i>Bijlage 2: Codeboek</i>	67
<i>Bijlage 3: Samenvatting interview lid criminele familie</i>	82

1. Inleiding

1.1 Introductie

Kinderen van criminele ouders hebben bijna twee en een half keer zoveel kans om in de criminele wereld terecht te komen dan kinderen van niet-criminele ouders (Dijk et al., 2019). Deze verhoogde kans kan gedeeltelijk worden toegeschreven aan de invloed van de familieachtergrond op het gedrag van jongeren, want familie- of vriendschapsbanden spelen vaak een cruciale rol (Weijers et al., 2021). Vooral bij de georganiseerde criminaliteit is het niet eenvoudig om toe te treden; hiervoor is vertrouwen nodig dat vaak binnen familiekringen ontstaat. Jongeren die betrokken raken bij crimineel gedrag, hebben vaak te maken met problemen zoals schooluitval, verslaving en financiële moeilijkheden. Voor hen kan de verleiding om 'klusjes' uit te voeren liggen in het vooruitzicht van snel geld verdienen, maar ook in status, sensatiezucht, erkenning en verslaving. Deze factoren verhogen het risico dat jongeren het criminele pad op gaan, zelfs als ze niet direct worden gedwongen door hun familieachtergrond (Weijers et al., 2021).

Om jongeren uit de criminaliteit te houden, investeert het Ministerie van Justitie en Veiligheid ieder jaar €82 miljoen (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2022). Deze investering is gericht op verschillende gebieden van criminaliteitsbestrijding, met als hoofddoel het voorkomen dat jongeren betrokken raken bij ernstige misdaden en het beschermen van de samenleving als geheel. Met het geld worden er preventieve programma's opgezet die zich richten op het identificeren en aanpakken van risicofactoren die kunnen leiden tot crimineel gedrag onder jongeren. Het voorkomen van jeugdcriminaliteit is een langdurig en complex proces dat niet alleen afhankelijk is van strafrechtelijke maatregelen, maar ook van preventie, educatie en sociale ondersteuning. Hierdoor is de investering van €82 miljoen slechts een stap in een grotere strategie om de jeugdcriminaliteit aan te pakken en een veiligere toekomst te creëren voor jongeren en de bredere samenleving. Het onderzoek naar criminele families is daarbij van belang, gezien de verhoogde kans voor kinderen van criminele ouders om in de criminele wereld terecht te komen. Het begrijpen van de dynamiek binnen criminele families is cruciaal om effectieve interventies te ontwikkelen die deze cyclus van criminaliteit kunnen doorbreken en om jongeren te beschermen tegen het volgen van het criminele pad van hun ouders.

1.2 Jonge aanwas

Jonge aanwas in de criminaliteit, gedefinieerd als jongeren onder een bepaalde leeftijdsgrens die betrokken zijn bij illegale activiteiten, wordt vaak beschouwd als een specifiek risicogroep binnen de samenleving (Adjiembaks et al., 2022). Deze groep wordt door het Ministerie van Justitie en Veiligheid omschreven als individuen die gedrag vertonen dat in strijd is met de wet, meestal in de leeftijdscategorie van adolescentie tot jongvolwassenheid, hoewel de exacte leeftijdsgrens kan variëren afhankelijk van de context.

Het is niet vanzelfsprekend dat jongeren zich ontwikkelen tot zware criminelen (Van Koppen et al., 2017). Slechts 5% van de jonge daders die een delict plegen, gaat door in de criminaliteit. Deze 'doorgroeiers' worden vaak gekenmerkt door voortijdige schooluitval, het gebruik van (soft)drugs, of het hebben van contacten met personen die betrokken zijn bij criminele activiteiten (Van Koppen, 2021).

1.3 Betrokkenheid criminaliteit in families

Onderzoek wijst uit dat familiebanden een cruciale rol spelen bij de continuïteit van criminaliteit binnen families (Boer et al., 2020). Het gaat vaak om gesloten families die onder de radar opereren en waarbij de vormen van criminaliteit kunnen variëren van witwassen tot drugshandel (Tops & Torre, 2014). Familiebanden zorgen er dus voor dat een nieuwe generatie in de georganiseerde criminaliteit terechtkomt (Calderoni et al., 2020; Guerreiro et al., 2021). De aanwezigheid van criminele familieleden die fungeren als rolmodel leidt tot intergenerationele overdracht (Ferwerda et al., 2018). Zo kopiëren kinderen uit criminele families vaak het gedrag van ouders en zien crimineel gedrag als normaal gedrag. Het probleem van criminele families gaat niet alleen om de delicten die ze plegen en de overlast die zij in de samenleving veroorzaken, maar ook om onderwijsachterstanden, gezondheids- en welzijnsproblemen en huiselijk geweld. Onderwijsachterstanden kunnen voortkomen uit gebrek aan ouderlijke betrokkenheid en instabiele thuissituaties, terwijl gezondheids- en welzijnsproblemen kunnen ontstaan door zowel fysieke gezondheidsproblemen als mentale gezondheidsproblemen.

Omdat elke criminele familie uniek is, vereist dit maatwerk in de aanpak van het probleem, wat essentieel is voor het verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid van de samenleving (Boer et al., 2020). In Nederland wordt de huidige benadering van criminele families gekenmerkt door een focus op individuen en specifieke incidenten, bekeken vanuit het beperkte perspectief van overheidsinstanties (Boer et al., 2020). Dit heeft tot gevolg dat er

een gebrek is aan begrip voor de complexiteit van de problematiek en het gedrag van de familie als geheel, wat kan leiden tot ineffectieve maatregelen (Boer et al., 2020).

1.4 Aanleiding

Dit onderzoek focust op het fenomeen criminele families in de gemeente Leeuwarden. Om te voorkomen dat jongeren en jongvolwassenen in de criminaliteit belanden of hierin verder verstrikt raken, heeft de regering middelen vrijgemaakt voor een preventieve aanpak van jeugdcriminaliteit en ondermijning (Noordanus, 2021). Diverse gemeenten nemen deel aan het project "Preventie met Gezag". Het doel van het programma is om de voedingsbodem van de ondermijnende criminaliteit in kwetsbare wijken aan te pakken door dadergerichte, slachtoffergerichte en situationele preventieve maatregelen te nemen, vooral gericht op jongeren, jongvolwassenen en hun (digitale) omgeving. Dit wordt bereikt door het versterken van beschermende factoren, het verminderen van risicofactoren en het betrekken van justitiële partners op lokaal niveau (Noordanus, 2021). Ook de gemeente Leeuwarden met de focus op de oostelijke wijken neemt deel aan dit project. Echter, voor de stad blijft het onduidelijk hoe criminele families er precies uitzien en welke activiteiten zij ondernemen. Dit gebrek aan inzicht belemmert effectieve interventies en preventieve maatregelen. Daarom is er een behoefte aan onderzoek naar criminele families in Leeuwarden, om meer zicht te krijgen op dit fenomeen en meer gerichte acties te kunnen ondernemen om jeugdcriminaliteit te bestrijden.

1.5 Relevantie

Het doel van deze studie is om de kennis over criminele families te vergroten door hun omvang, aard en activiteiten in kaart te brengen. Binnen de sociologie zijn er drie belangrijke vragen: het cohesievraagstuk, het ongelijkheidsvraagstuk en het rationaliseringsvraagstuk (Ultee et al., 2003). Dit onderzoek richt zich specifiek op het cohesievraagstuk en onderzoekt hoe criminaliteit de cohesie in de samenleving van Leeuwarden ondermijnt. De reden dat onderzoek naar criminele families als een cohesievraagstuk wordt beschouwd, is te wijten aan de impact die deze families hebben op de sociale en maatschappelijke samenhang. Criminele activiteiten binnen deze families kunnen de sociale cohesie in de samenleving aantasten, voornamelijk op buurtniveau, wat kan leiden tot gevoelens van onveiligheid en wantrouwen in de gemeenschap. Dit onderzoek tracht te begrijpen hoe deze families zich gedragen en wat de gevolgen zijn voor hun omgeving. Dit onderzoek is relevant voor de sociologie omdat het

verband houdt met verschillende maatschappelijke problemen. Het werpt licht op de overlast die wordt veroorzaakt door criminele families in woonwijken, de onderwijsachterstanden van de kinderen, gezondheids- en welzijnsproblemen en huiselijk geweld. Het biedt inzicht in de complexe dynamiek van deze families en hoe deze de sociale cohesie en welzijn van gemeenschappen beïnvloeden, wat kan leiden tot effectievere beleidsmaatregelen om deze problemen aan te pakken.

Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat criminele netwerken gevormd kunnen worden door familiebanden (Bervoets & Wijk, 2016; Moors & Spapens, 2017; Boer et al., 2020). Deze criminele netwerken hebben negatieve invloed op de wijk waar zij in wonen. Criminele families zijn namelijk vaak een verkeerd rolmodel voor kwetsbare jongeren door hen bloot te stellen aan materiële welvaart, of hun goodwill te winnen door zich voor te doen als weldoeners. Tegelijkertijd dwingen ze een cultuur van stilzwijgen af door middel van intimidatie. Door dit onderzoek kunnen de potentiële risicofactoren van criminele families achterhaald worden en dat zorgt voor inzichten die kunnen bijdragen aan preventie- en interventieprogramma's gericht op het verminderen van criminaliteit in deze families die later verder onderzocht kunnen worden (Thornberry, 2003).

Er zijn verschillende redenen waarom onderzoek naar criminele families in Leeuwarden wetenschappelijk relevant is. Ten eerste biedt dit inzicht in de onderliggende mechanismen van de intergenerationele overdracht van criminaliteit en de bijdrage van omgevings- en genetische factoren hieraan. Tot zover is er literatuur bekend over criminele families in onder andere grote steden in Nederland, zoals Amsterdam en Rotterdam. In 2020 werd het boek 'Interveniëren in criminele families' uitgebracht in opdracht van het programma Politie en Wetenschap van de Politieonderwijsraad (Boer et al., 2020), waarin de rol van familienetwerken in de criminele wereld diepgaand werd geanalyseerd. Vergelijkbaar onderzoek in andere Europese landen en de Verenigde Staten toont aan dat intergenerationele overdracht van crimineel gedrag bestaat. In Zweden bleek uit onderzoek dat er significante verbanden zijn tussen ouders en kinderen in verschillende criminele subtypen, waaronder geweld, eigendomsdelicten en witteboordencriminaliteit (Kendler et al., 2015). In de Verenigde Staten is vastgesteld dat de overdracht van crimineel gedrag van generatie op generatie hoger is dan in Zweden en Denemarken (Besemer et al., 2017). Kinderen van criminele ouders hebben 2,4 keer meer kans om criminele activiteiten te ondernemen dan kinderen zonder criminele ouders. Zelfs als factoren zoals sociaaleconomische status, gezinsgrootte, tienerouderschap, conflicten met ouders, onderwijsniveau en

kindermishandeling niet worden meegerekend, blijft de kans 1,8 keer zo groot voor deze kinderen om de wet te overtreden.

Echter, kennis van criminele families in Leeuwarden ontbreekt nog. Het is belangrijk om op te merken dat het fenomeen criminele families er in Leeuwarden waarschijnlijk anders uit zal zien dan in bijvoorbeeld Amsterdam en Rotterdam. Verschillen in demografie, sociaaleconomische omstandigheden en lokale culture factoren kunnen leiden tot unieke dynamieken binnen criminele families in verschillende steden. Daarom is het niet realistisch om de kennis die we hebben opgedaan in grote steden zomaar toe te passen op Leeuwarden. Daarom draagt dit onderzoek bij aan een beter begrip van de diversiteit van deze families in de stad en de omvang van dit fenomeen. Dit kan leiden tot een effectievere aanpak van criminele families in Leeuwarden. Daarnaast wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden, waarbij gesprekken worden gevoerd met verschillende partijen, waaronder (wijk)agenten, uit Leeuwarden die waardevolle informatie kunnen verschaffen. Met deze nieuwe inzichten kan dit onderzoek de impact van criminele families op individuen, gezinnen en de samenleving belichten. Bovendien kan het onderzoek inzicht geven in de diverse aard van deze families, waardoor er een breder perspectief ontstaat op de manieren waarop ze opereren en interactie hebben met hun omgeving. Dit kan op zijn beurt beleidsmakers en hulpverleners helpen om effectievere strategieën te ontwikkelen voor het aanpakken van criminele activiteiten en het ondersteunen van kwetsbare gemeenschappen.

1.6 Onderzoeksvraag en deelvragen

De probleemstelling van dit onderzoek is als volgt: *Wat is de aard en omvang van criminele families in de gemeente Leeuwarden en bij welke criminele activiteiten zijn zij betrokken?*

De onderzoeksvraag is opgedeeld in vijf onderwerpen, bij elk onderwerp is één deelvraag opgesteld:

- 1. Hoeveel families in Leeuwarden zijn betrokken bij criminele activiteiten en wat zijn hun kenmerken?*
- 2. Welke specifieke criminele activiteiten worden door deze families gepleegd?*
- 3. Wat zijn de sociale en economische achtergronden van deze criminele families?*
- 4. Welke impact hebben criminele families op de lokale samenleving in Leeuwarden?*
- 5. Welke aanpak is het meest passend om de criminaliteit door families in Leeuwarden terug te dringen?*

1.7 Leeswijzer

Deze scriptie omvat vijf hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk geeft een inleiding op het onderzoek. Het tweede hoofdstuk presenteert het theoretisch kader, waarin de relevante literatuur met betrekking tot de onderzoeksvraag wordt behandeld. In het derde hoofdstuk wordt de methodologie die is toegepast voor de voorbereiding en uitvoering van het onderzoek beschreven. Vervolgens worden in het vierde hoofdstuk de resultaten per thema gepresenteerd, inclusief relevante citaten. Het vijfde hoofdstuk omvat zowel de conclusies van het onderzoek als de daaropvolgende discussie.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt een theoretisch kader geschetst, waarbij diverse aspecten en factoren die mogelijk cruciaal zijn bij criminele families worden belicht. Er zal worden ingegaan op de familiebanden, gedragingen van de familieleden, het sociale netwerk en de achterstandswijken waarin deze families regelmatig wonen. Daarbij worden potentiële interventies beschreven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een conceptueel model.

2.1 Intergenerationele overdracht

Familiebanden spelen een cruciale rol bij het ontstaan van criminele samenwerkingsverbanden (Calderoni et al., 2020). Onderzoek benadrukt dat banden met criminele familieleden worden beschouwd als een belangrijke risicofactor vanwege de onvermijdelijke gevaren. Dit vergemakkelijkt de introductie van familieleden in criminele groepen, mede door het natuurlijke vertrouwen dat voortvloeit uit familiebanden (Kleemans & Van Koppen, 2020). Vooral in zware criminaliteitsvormen blijkt het vanzelfsprekend dat familiebanden de nieuwe generatie in de georganiseerde criminaliteit doen belanden (Calderoni et al., 2020; Guerreiro et al., 2021), zoals geïllustreerd wordt door de maffia als een traditionele, familiegeoriënteerde criminele groep. Verder onderstreept onderzoek een verband tussen de betrokkenheid van ouders en die van hun kinderen bij georganiseerde criminele groepen (Kemp et al., 2019). De betrokkenheid van ouders bij criminele activiteiten binnen zo'n groep heeft een duidelijke invloed op de betrokkenheid van hun kinderen. Bijna alle daders uit het onderzoek hadden ten minste één familielid dat actief was binnen de criminaliteit (Kemp et al., 2019). Echter, dit verband blijkt relatief zwak wanneer gekeken wordt naar indirecte familieleden, zoals grootouders, ooms, tantes, neven of nichten. Bovendien blijkt uit onderzoek van Ferwerda et al. (2021) dat jongeren eerder betrokken raken bij criminaliteit als een of meerdere personen uit hun familie ook betrokken zijn. Dit fenomeen, bekend als het *'social snowball'* effect (Comunale et al., 2020), impliceert dat jongeren met sociale banden in de criminele wereld een verhoogd risico lopen om zelf betrokken te raken bij criminele activiteiten. In dit onderzoek wordt er gekeken naar criminele families in Leeuwarden. Hierdoor worden er verschillende theorieën en studies aangehaald die toepasbaar zijn op het verklaren van het fenomeen criminele families in Leeuwarden.

Crimineel gedrag en familiekenmerken

Uit eerder onderzoek is gebleken dat criminaliteit verband houdt met sociaal-demografische kenmerken, zoals leeftijd en familiekenmerken (Dykstra et al., 2007; Weijers et al., 2021). Recenter onderzoek heeft aangetoond dat ook familiekenmerken een rol spelen bij crimineel gedrag onder jongeren, waarbij jongeren uit grotere gezinnen en met gescheiden ouders een hogere kans hebben om delicten te plegen (Ferwerda et al., 2021).

Op individueel niveau zijn verschillende risicofactoren geïdentificeerd die bijdragen aan crimineel gedrag. Onderzoek suggereert een mogelijke genetische aanleg, waarbij genetische factoren zoals agressief gedrag van invloed kunnen zijn (Caspi et al., 2002). Bovendien blijkt gewelddadig of agressief gedrag een belangrijke risicofactor te zijn (Moors & Papens, 2017). Hoewel sommige studies geen verband vonden tussen intergenerationele overdracht van gewelddadige criminaliteit en andere misdrijven (Van de Rakt et al., 2006), tonen andere onderzoeken juist een significante associatie aan, vooral bij geweldsdelicten (Van de Weijer et al., 2011; Besjes & Van Gaalen, 2018).

Onderzoek heeft aangetoond dat het gezinsklimaat ook een cruciale rol speelt bij het begrijpen van intergenerationele criminaliteit (Moors & Spapens, 2017). Het opgroeien in een gebroken gezin, zoals bij gescheiden ouders of een afwezige vader als gevolg van gevangenisstraf, wordt beschouwd als een belangrijke risicofactor voor crimineel gedrag. Factoren zoals armoedige leefomstandigheden en afwijkende gezinskenmerken, waaronder grootte, eenoudergezinnen, stiefouders en gebrek aan binding met sociale instituties, dragen bij aan een verhoogd risico op criminaliteit. Deze risicofactoren hebben invloed op de gezinsdynamiek en kunnen resulteren in beperkte sociale controle binnen het gezin. Wanneer er sprake is van gebrek aan sociale controle, worden de gedragsregels vaak onregelmatiger gehandhaafd, is er minder toezicht op het gedrag van de kinderen en worden gedragingen minder vaak gecorrigeerd. Dit gebrek aan structuur en begeleiding kan de weg vrijmaken voor crimineel gedrag bij de kinderen, omdat ze minder worden weerhouden door normen en waarden die criminaliteit ontmoedigen.

De relatie tussen opvoeding en crimineel gedrag is complex vanwege verschillende factoren die hierbij een rol spelen. Zo toont onderzoek aan dat jonge ouders een grotere kans hebben om hun kinderen in de criminaliteit te laten belanden. Daarnaast speelt partnerkeuze een rol, waarbij vergelijkbare opvattingen en gedragingen tussen partners de overdracht van criminele kenmerken aan de volgende generatie kunnen bevorderen (Dykstra & Valk, 2007). Imitatie wordt beschouwd als een belangrijke verklaringsfactor voor crimineel gedrag, waarbij kinderen het gedrag van hun criminele ouders kunnen kopiëren en vaardigheden kunnen aanleren.

Acceptatie criminaliteit

Er is een geleidelijke acceptatie van misdaad en crimineel geld in achterstandswijken als gevolg van de economische crisis (Tops & Torre, 2014). Deze situatie wordt bevorderd door verschillende factoren. Mensen in deze wijken kopiëren het gedrag van succesvolle lokale criminelen, en sommige families, netwerken en jeugdgroepen voldoen aan de voorwaarden om georganiseerde misdaad na te bootsen. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de teelt van hennep, waarbij de opbrengsten hoog zijn en de pakkans en gezondheidsrisico's laag worden ingeschat. Criminele families spelen een centrale rol in deze dynamiek. Zij profiteren van crimineel geld, wat niet alleen binnen de familie, maar ook in de bredere gemeenschap wordt verspreid. Ondernemers accepteren crimineel geld, wat leidt tot een lokale economie die groter is dan het legale inkomen van de bewoners. Hierdoor vervaagt het onderscheid tussen de bovenwereld en de onderwereld op wijkniveau (Ministerie van Algemene Zaken, 2024), wat zowel kansen als problemen met zich meebrengt.

Deze vorm van ondermijning kan zorgen voor zichtbare en voelbare ontwrichting van de bovenwereld, wat invloed heeft op de veiligheid van de woon- en leefomgeving (Platform OOV, 2024). Daarbij is deze acceptatie van crimineel geld niet beperkt tot achterstandswijken. Ook ondernemers en adviseurs uit de traditionele bovenwereld doen zaken met criminele families, en deze families zijn vaak betrokken bij internationale criminele activiteiten, zoals investeringen in het buitenland door drugsfamilies. Hoewel opsporingsdiensten zich hiervan bewust zijn, blijft het blootleggen van deze netwerken moeilijk vanwege de complexiteit en intensiteit van het onderzoek (Tops & Torre, 2014; Platform OOV, 2024). In criminele families zijn de leden vaak actief betrokken bij georganiseerde misdaad, en kinderen groeien op in een omgeving waar criminaliteit de norm is. Dit draagt bij aan de voortzetting van criminele activiteiten over generaties heen. De invloed van deze families op de lokale economie en gemeenschap kan aanzienlijk zijn, waardoor een cultuur ontstaat waarin crimineel gedrag steeds meer wordt genormaliseerd en geaccepteerd.

2.2 Gevolgen van criminele families in de maatschappij

Criminele families hebben vaak de neiging om in elkaars buurt te blijven wonen en zoeken actief naar woningen in dezelfde straat of wijk. De leden van de familie hebben vaak een negatieve invloed op de wijken waar ze wonen. Uit de praktijk is gebleken dat een criminele familie in Tilburg bijna een hele straat overnam door in huizen van buurtgenoten te

manoeuvreren (Tops & Torren, 2014). Zo zijn er meer families in het land die hun negatieve stempel op de wijk of het woonwagencentrum drukken.

De laatste jaren is ook opvallend geworden dat aanwezigheid van een criminele familie een belemmering vormt voor pogingen om een wijk, meestal achterstandswijken, te verbeteren en mensen met diverse economische achtergronden en bezigheden aan te trekken. Echter, criminele families willen niet opvallen en een gesloten gemeenschap. De leider van de familie kan zich dan ook als ‘wijkoning’ gaan gedragen, omdat hij zaken regelt voor buurtgenoten en hierdoor zwijgzaamheid en loyaliteit opbouwt. Bovendien moet niet vergeten worden dat deze familieleden een bepaalde status in de wijk hebben door hun zichtbare, materiële welvaart.

Er zijn mogelijkheden om criminele families aan te pakken op het gebied van sociale mobilisatie (Boer et al., 2020). Zo moeten mensen in wijken elkaar enigszins kennen en gestimuleerd worden om persoonlijk samen te werken. In een recent overzicht van een gedragswetenschappelijk onderzoek naar manieren om sociale mobilisatie te versterken, is er uit onderzoek gebleken dat vijf principes het succes van een aanpak bepalen. Mensen moeten elkaar enigszins kennen (‘publieke familiariteit’) en gestimuleerd worden om persoonlijk samen te werken. Hun activiteiten moeten zichtbaar zijn voor anderen (‘accountable’), zodat hun eigen groeps- of buurtreputatie op het spel staat. Verder zouden deze activiteiten normstellend moeten zijn voor de gemeenschap en de buurt, en aansluiten bij wat mensen in de gemeenschap of buurt denken en doen.

Daarnaast benadrukken Rogers en zijn collega's (2018) dat succesvolle sociale mobilisatie de identiteit van een groep of buurt moet versterken, waarbij mensen zichzelf willen zien of zichzelf zouden willen zien. Het is ook van belang dat bestaande netwerken en relaties versterkt worden door ze te verbinden met bestuurlijke en professionele netwerken. Deze vijf principes vormen de basis voor vrijwel alle benaderingen om buurtbewoners en gemeenschappen belangeloos te ondersteunen bij het verbeteren van hun eigen leefomgeving (Boer et al., 2020). Het is van cruciaal belang om op te treden om de invloed van criminele families te verminderen en de leefbaarheid en veiligheid in achterstandswijken te verbeteren. Door middel van publieke familiariteit, persoonlijke samenwerking, zichtbaarheid van activiteiten, normstelling en versterking van identiteit en netwerken, kan er een omgeving creëren waarin criminele families minder grip hebben en waarin diverse gemeenschappen gedijen.

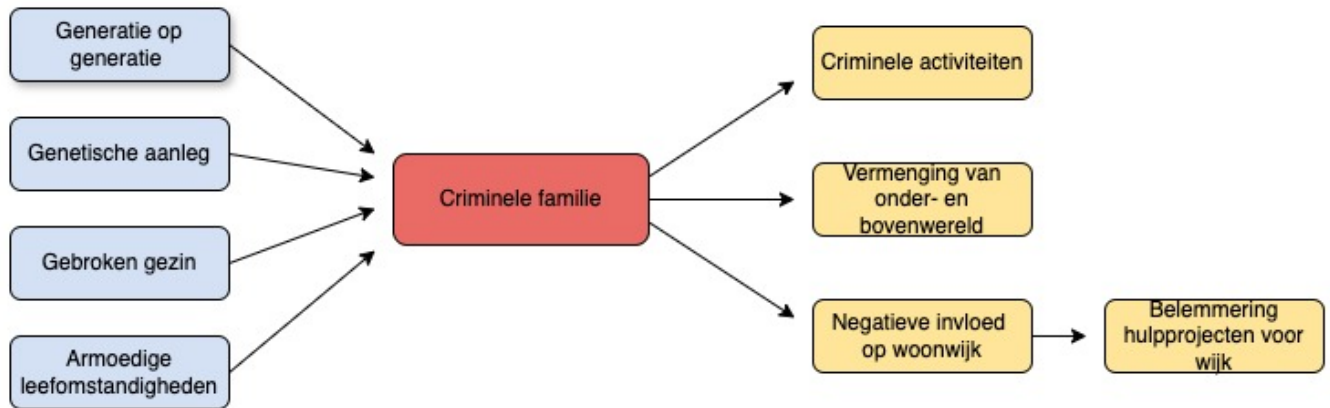
2.3 Aanpak criminele families in Nederland

Om interventies in te zetten bij criminele families is het van belang om op meerdere terreinen hulp te bieden (Boer et al., 2020). Interventies kunnen namelijk gericht zijn op de jongeren, ouders en de hele familie. Hierdoor is de aandacht gericht op het hele systeem. Door het hele familiesysteem aan te pakken, kunnen interventies effectiever zijn in het doorbreken van de vicieuze cirkel van criminaliteit. Zo komen in Nederland criminele families niet alleen in aanraking met politie en justitie, maar ook met de reclassering, welzijnswerker, jeugdzorg, leerplicht, de Belastingdienst, de kindbescherming en de gemeente (Moors & Spapens, 2017). Zo nemen gemeenten in Nederland integrale strategieën en interventies om criminele families aan te pakken en generatie-effecten te doorbreken (Boer et al., 2020). Aangezien elke familie anders is, vereist dit veel aandacht voor de situatie, context en maatwerk. Zo variëren dynamieken en rollen per familie, sommige families hebben bijvoorbeeld vrouwen in een centrale criminele positie, terwijl andere door mannen geleid worden. Tevens beïnvloedt socio-economische situatie van een familie de mogelijkheid en motivatie voor verandering, net zoals de culture achtergrond. Die bepaalt hoe een familie hulp en samenwerking aanvaardt van de autoriteiten. Daarnaast kan ook de geschiedenis van de criminaliteit binnen de familie een rol spelen, families met een lange criminele geschiedenis hebben intensievere interventies nodig. Maar ook opleidingsniveau en werkgelegenheidsstatus spelen een rol en zijn belangrijke factoren. Tot slot hebben psychosociale problemen, zoals verslaving en mentale gezondheidsproblemen, een grote invloed op het veranderen van crimineel gedrag van de familieleden. Dit kan ervoor zorgen dat er meerdere hulpinstanties betrokken dienen te worden bij deze families om alle problemen te verhelpen. Door rekening te houden met deze variërende factoren kunnen gemeenten effectieve, op maat gemaakte interventies ontwikkelen, waardoor de kans op succes in het doorbreken van criminele generatiepatronen vergroot wordt.

Daarnaast moet gekeken worden welk doel moet worden nagestreefd, dit kan zijn het stoppen van criminele activiteiten, het aanpakken van kopstukken, het waarborgen van leefbaarheid in buurt of het voorkomen van nieuwe rekruten. Om dit zo goed mogelijk uit te voeren is het van belang om betrokkenen informatie te laten delen en verwerken tussen de betrokken instanties. Hierdoor wordt er een volledig beeld van de situatie gegeven, waardoor er een gerichte aanpak ingezet kan worden. Tevens is het betrekken van ouders van belang, ondanks dat dat een uitdaging blijft. Door hun medewerking te krijgen en vast te houden aan interventies is de kans op succes groter (Boer et al., 2020). Hierdoor kan er ook geïnvesteerd

worden in veranderingen op verschillende leefgebieden, zoals sociaaleconomische omstandigheden, buurtontwikkeling, sociale mobilisatie en gezinsbegeleiding.

2.4 Conceptueel model

Figuur 1: Conceptueel model

In figuur 1 is het conceptuele model van dit onderzoek weergegeven. Dit model, gebaseerd op de eerder in dit hoofdstuk behandelde wetenschappelijke literatuur, toont met blauwe hokjes de risicofactoren voor criminele families en met gele hokjes de uitingen van deze criminele families. Het model laat zien dat criminele families ontstaan en voortbestaan door een combinatie van generatie-overdracht, genetische aanleg, gebroken gezinsstructuren en armoedige omstandigheden. Deze factoren leiden tot bepaalde risico's, zoals de criminele activiteiten die deze families uitvoeren. Bovendien kunnen deze families zorgen voor een vermenging tussen de onder- en bovenwereld en een negatieve invloed uitoefenen op de woonwijken, wat de inspanningen om een wijk te verbeteren kan belemmeren.

3. Methode

Dit hoofdstuk beschrijft welke methoden zijn gebruikt bij het voorbereiden en uitvoeren van dit onderzoek. Tevens wordt de keuze voor kwalitatief onderzoek uiteengezet, net zoals de manier van dataverzameling en data-analyse. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf die zich richt op de ethische overwegingen en de wetenschappelijke betrouwbaarheid van dit onderzoek.

3.1 Kwalitatief onderzoek

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is bewust gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode. Deze keuze is ingegeven door de complexiteit van de benodigde informatie, die voornamelijk betrekking heeft op de ervaringen van individuen. Kwalitatief onderzoek is bij uitstek geschikt voor het verkrijgen van inzicht in de 'waarom' en 'hoe' achter fenomenen, en biedt tevens de mogelijkheid tot een diepgaander begrip van processen, gedrag en motivatie (Hennink et al., 2020). In het specifieke geval van criminele families in Leeuwarden, is dit type onderzoek bijzonder relevant omdat op deze manier gesproken wordt met verschillende partijen om inzicht te krijgen in het fenomeen criminele families. Dit onderzoek beoogt dan ook de ervaringen van hulpverleners die betrokken zijn bij criminele families inzichtelijk te maken.

3.2 Participantensectie

Het was lastig om mensen te werven die informatie hadden over het fenomeen criminele families. Daarom heb ik tijdens een Preventie met Gezag overleg met verschillende partijen gevraagd of zij mensen kennen die ik kan benaderen voor een interview. Deze methode wordt ook wel *snowball method of networking method* genoemd (Boeije, 2010). Dit leverde verschillende partijen op. Het onderzoek omvat negen semigestructureerde diepte-interviews met betrokkenen, waaronder wijkagenten uit Leeuwarden, handhaving, de juridisch adviseur van de gemeente, het sociaal wijkteam, toezichthouders, reclasseringsmedewerkers, ambtenaar van de gemeente gericht op preventie met gezag (en hij is een voormalig politiechef) en een voormalig gedetineerde. Deze partijen zijn geselecteerd voor een interview omdat zij direct betrokken zijn bij criminele families. De interviews zijn zowel persoonlijk als digitaal afgenomen.

3.3 Achtergrondinformatie participanten

In Tabel 1 wordt het aantal geïnterviewde participanten weergegeven, wat in totaal negen interviews betreft. Van deze groep zijn er drie individuele interviews afgenomen. Bij zes interviews waren er twee of meer deelnemers. De participanten van de interviews zijn werkzaam bij het basisteam Leeuwarden van de Politie, de handhaving van gemeente Leeuwarden, de jeugdzorg, sociaal wijkteam Leeuwarden Oost, de woningcorporatie Elkien, de gemeente Leeuwarden en de reclassering Leeuwarden. Ook is een voormalig gedetineerde geïnterviewd die opgroeide in een omgeving waar criminaliteit een prominente rol speelde.

Tabel 1: Achtergrondinformatie geïnterviewde hulpverleners en voormalig gedetineerde

<i>Interview</i>	<i>Aantal participanten aanwezig</i>	<i>Werkzaam bij</i>	<i>Werkervaring met criminele familie</i>
1	1	Gemeente Leeuwarden	Werkzaam bij de juridische afdeling, voert Bibob-onderzoeken uit en houdt zich momenteel hoofdzakelijk bezig met handhavingstaken met betrekking tot zowel vergunde als niet-vergunde prostitutie.
2	2	Woningcorporatie Elkien	Gebiedsregisseurs waarbij zij zich richten op conflictbemiddeling tussen buurtbewoners, ondersteuning bieden aan huurders met betalingsproblemen, en intensief samenwerken met diverse externe partijen, zoals bewonerscommissies, het Veiligheidshuis en de gemeente.
3	2	Juridische adviseur en handhaving	Participant 1 heeft vijf jaar ervaring in handhaving, voornamelijk met dak- en thuislozen en jeugd gerelateerde zaken, inclusief ondermijning en confrontaties met criminele families. Participant 2 werkt als juridisch adviseur op het gebied van veiligheid, inclusief Preventie met Gezag, heeft gewerkt, en ook als straatcoach ervaring heeft met criminele families.
4	2	Sociaal wijkteam	Medewerkers sociaal wijkteam. Bieden integrale ondersteuning en hulpverlening aan bewoners binnen Leeuwarden Oost, waarbij ze samenwerken met diverse professionals en instanties om sociale problemen aan te pakken en de leefbaarheid te verbeteren.
5	3	Reclassering	Werkzaam als toezichthouder bij de reclassering, betrokken bij zowel jongvolwassenen als volwassenen met kinderen, en werken samen met het Preventie met Gezag-project, waarbij zij adviseren en toezicht houden op hun cliënten.
6	9	Politie Leeuwarden	Wijkagenten van verschillende wijken uit Leeuwarden waar criminele families wonen.

7	1	Jeugdbescherming	Werkzaam als jeugdbeschermer, voert gedwongen maatregelen van de jeugdzorg uit, zoals ondertoezichtstellingen, uithuisplaatsingen en het toezicht houden op gedwongen hulp.
8	1	Gemeente Leeuwarden	Medewerker Preventie met Gezag vanuit de gemeente en voormalig politiechef.
9	1	Voormalig-gedetineerde	Zelf opgegroeid in een gezin waar criminaliteit een grote rol speelde.

3.4 Semigestructureerde interviews

In dit onderzoek is gekozen om semigestructureerde interviews uit te voeren om inzicht te krijgen in de ervaringen en meningen van de partijen (Hennink et al., 2020).

Semigestructureerde interviews bieden de deelnemers de mogelijkheid om vrijelijk te spreken en hun ervaringen te delen (Boeije & Bleijenbergh, 2019). De partijen zijn geïnformeerd dat het doel van de interviews is om inzicht te krijgen in hun ervaringen met criminele families in Leeuwarden en hun standpunten met betrekking tot het huidige beleid en de samenwerking tussen verschillende betrokken partijen. Op deze manier kan er een gedetailleerder beeld gevormd worden van het fenomeen van criminele families in Leeuwarden. Binnen dit onderzoek wordt het interpretatieve paradigma toegepast, omdat de focus ligt op hoe diverse partijen deze families ervaren, wat de omvang is van de families en bij welke criminele activiteiten zij betrokken zijn.

Bij semigestructureerde interviews worden vooraf open vragen opgesteld, maar er bestaat ruimte voor de interviewer om af te wijken van de vragen en de volgorde waarin ze worden gesteld (Hennink et al., 2020). In dit onderzoek is deze aanpak functioneel, omdat het gesprek zo natuurlijk mogelijk kan verlopen. Tevens worden onderwerpen niet onnodig herhaald als ze al eerder aan bod zijn gekomen volgens het interviewschema. Bovendien biedt het interview de mogelijkheid tot verdere verkenning tijdens het gesprek, bijvoorbeeld door het gebruik van zogenoemde '*topical probes*'. Deze manier van doorvragen stelt de onderzoeker in staat om dieper in te gaan op onderwerpen of om onderwerpen aan te snijden die nog niet eerder aan bod zijn gekomen (Hennink et al., 2020). In dit onderzoek heb ik gebruikgemaakt van *topical probes*, wat heeft bijgedragen aan een gedetailleerdere bespreking van de onderwerpen, waardoor ik beter in staat ben om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Deze probes zijn zichtbaar in het interviewschema in Bijlagen 1a en 1b.

3.5 Interviewschema

In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een interviewschema. Deze dient als leidraad voor de interviews en is gebaseerd op de bevindingen van hoofdstuk 2. De open vragen zijn daarom op een deductieve manier (vanuit de theorie) tot stand gekomen. Voorafgaand aan de uitvoering van de interviews werd het interviewschema eerst besproken met mijn stagebegeleider van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) om zeker te zijn dat het een logische opbouw had. Na deze controle werd het schema aangepast en geoptimaliseerd. Door gerichte vervolgvragen te stellen, gebaseerd op de informatie die door de deelnemers wordt verstrekt, wordt er dieper ingegaan op specifieke aspecten. Hierdoor krijgen de deelnemers de ruimte om hun percepties en ervaringen uitvoerig te delen. Het interviewschema is te zien in Bijlage 1a.

Het interview verliep als volgt. In het begin van de interviews werd een korte inleiding gegeven, waarin de doelstellingen van het onderzoek en de aard ervan opnieuw worden toegelicht. De deelnemende partijen worden erkend en bedankt voor hun medewerking om aan het interview deel te nemen. Hierbij wordt extra aandacht besteed aan het belang van de privacy van de deelnemers, en er wordt transparantie geboden over het gebruik en de vertrouwelijke behandeling van de verstrekte informatie. Er werd ook instemming verkregen van de deelnemers voor het opnemen van het interview met behulp van een dictafoon. Tevens werd tijdens deze inleiding benadrukt dat alle gegevens veilig zullen worden bewaard op de server van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), en dat na afronding van het onderzoek de gegevens worden vernietigd.

Aan het begin van de interviews wordt eerst achtergrondinformatie verzameld over de deelnemende partijen, waaronder hun functie. Dit initiatief dient om een comfortabele gespreksomgeving te creëren en om een beter begrip te verkrijgen van hun professionele achtergrond. Ook wordt de definitie van criminele families die wordt gehanteerd in het onderzoek toegelicht. Tevens wordt er gevraagd wat zij verstaan onder het begrip "criminele families," en de deelnemers wordt gevraagd hun ervaringen te delen. Hierbij wordt tevens onderzocht in welke wijken deze families voornamelijk wonen en welke signalen worden waargenomen in verband met deze families. Door deze informatie krijg ik een overzicht van de ervaringen en meningen van de deelnemende partijen met betrekking tot criminele families. Daarna wordt van de deelnemers gevraagd om een algemeen profiel te schetsen van deze criminele families, waaronder het aantal leden en de aard van de criminele activiteiten die zij ondernemen. Er wordt tevens gevraagd welke impact deze families hebben op de wijk waarin zij wonen. Bovendien wordt er aandacht besteed aan de zichtbare problematiek die

geassocieerd wordt met deze families, met inbegrip van sociale, zorg- en veiligheidskwesties. Hierbij wordt ook nagegaan of de kinderen binnen deze families al betrokken zijn bij de deelnemende instanties en of zij zich bezighouden met criminele activiteiten. Ten slotte wordt gevraagd of de deelnemende partijen specifieke interventies uitvoeren om criminaliteit binnen deze families te bestrijden, en of er reeds bestaande aanpakken in werking zijn.

3.6 Interviewschema voormalig gedetineerde

Naast de betrokken partijen kreeg ik eveneens de kans om een voormalige gedetineerde te interviewen. Deze persoon is afkomstig uit een familie die in het verleden betrokken was bij criminele activiteiten, waarbij met name drugshandel en geweld een rol speelden. De geïnterviewde heeft zelf enkele jaren in detentie doorgebracht vanwege zijn criminele verleden en heeft sindsdien de weg naar een meer geordend leven ingeslagen. Het interview met deze persoon bood waardevolle inzichten in het functioneren van zijn familie, de invloed van de criminele familie op zijn jeugdijaren en de dynamiek binnen zijn netwerk. Gezien de unieke aard van dit interview in vergelijking met de andere betrokken partijen, heb ik besloten een geheel nieuw interviewschema te maken.

Dit aangepaste interviewschema was gericht op verschillende aspecten van zijn verleden en ervaringen. Allereerst werd gevraagd naar zijn achtergrond en de specifieke ervaringen die hebben geleid tot zijn betrokkenheid bij criminele activiteiten. Vervolgens werd ingegaan op zijn motivatie om deze activiteiten achter zich te laten en afstand te nemen van zijn familie. Hierbij kwam ook de invloed van zijn ouders op zijn besluitvorming ter sprake. Tevens vroeg ik wat de impact van zijn familie op zijn persoonlijke ontwikkeling en identiteit is geweest. Dit gaf inzicht in de langdurige effecten van zijn opvoeding en omgeving op zijn leven. Tot slot werd onderzocht of de ex-gedetineerde enige vorm van ondersteuning of begeleiding had ontvangen bij het verlaten van de criminele wereld. Het interviewschema is te zien in Bijlage 1b.

Het interview is kort samengevat en te vinden in Bijlage 3. Het betreft slechts één participant uit een criminele achtergrond, wat een uniek perspectief biedt dat mogelijk verschilt van andere participanten die vanuit hun professionele ervaringen kijken. Ondanks dat het interview niet is opgenomen in het hoofdstuk met resultaten, wordt het wel als waardevol beschouwd vanwege de inzichten die het verschaft in de dynamiek van opgroeien in een criminele omgeving. De unieke perspectieven en ervaringen dragen bij aan het geheel van het onderzoek.

3.7 Dataverwerking

Na het afronden van de interviews en zijn de opgenomen gesprekken getranscribeerd. De audiobestanden dienden als handig hulpmiddel bij het transcriberen, wat bijdroeg aan de efficiëntie van dit proces. Tijdens het transcriberen zorgde ik onmiddellijk voor anonimisering door de deelnemers te identificeren op basis van hun partij, functie of organisatie.

Voor de analyse van de gegevens is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een thematische analyse met codeboekbenadering. Een thematische analyse is een methodologie voor het identificeren, analyseren en rapporten van patronen binnen kwalitatieve gegevens (Braun & Clarke, 2023). Aan de hand van zes stappen wordt de thematische analyse opgesteld (Braun & Clarke, 2012). Deze stappen zijn: 1) transcripten opnieuw doornemen, 2) initiële codes genereren, 3) codes groeperen in mogelijke overkoepelende thema's, 4) gemaakte thema's evalueren, 5) de thema's verfijnen, specificeren en beschrijven, 6) de analyse rapporteren met relevante citaten van respondenten. Deze stappen zullen kort omschreven worden.

In de eerste stap zijn de interviews uitgeschreven, gelezen en herlezen. Dit is gedaan om een grondige vertrouwdheid met de data te ontwikkelen. Zo zijn er notities gemaakt bij de transcripten zodat een solide basis gelegd is voor de verdere analyse.

In de tweede stap zijn de transcripten gecodeerd. De codes dienen als beknopte labels en helpen bij het samenvatten of beschrijven een deel van de gegevens. Gewoonlijk geven codes een directe weergave van waar de gegevens over gaan en wat ze voor de deelnemers betekenen (Braun & Clarke, 2023). Het coderen van de interviews vond plaats met behulp van het analyseprogramma ATLAS.ti, versie 23. ATLAS.ti is een softwareprogramma dat wordt gebruikt voor de analyse van kwalitatieve data (ATLAS.ti, 2023). Zowel deductieve als inductieve strategieën zijn toegepast bij het coderen van de data. Vooraf zijn bepaalde codes, zoals 'Aantal Familieleden' en 'Invloed op de Wijk', afgeleid van het theoretisch kader, terwijl andere rechtstreeks uit de data zijn voortgekomen. Tijdens de diepte-interviews kwamen waardevolle inzichten naar voren, wat resulteerde in het gebruik van inductieve codes, zoals 'Actieve Wijk' en 'Bekende Naam'. Deze benadering heeft bijgedragen aan de verrijking van de bestaande literatuur. Alle resulterende codes zijn opgenomen in het codeboek met toelichtingen (zie Bijlage 2) om consistentie tijdens het coderen te waarborgen. Na het coderen zijn alle codes opnieuw bekeken om te controleren op duidelijkheid en beknoptheid. De toegewezen codes hebben structuur en inzicht geboden in de data, waardoor deze verder kunnen worden geanalyseerd.

In de derde stap van de thematische analyse, het thematiseren, zijn de gecodeerde tekstfragmenten gegroepeerd in kernthema's. Een thema is een fundamenteel aspect van de gegevens dat relevant is voor de onderzoeksvraag en een herkenbaar patroon of betekenis vertegenwoordigt in de dataset (Braun & Clarke, 2012). Hierbij werden de codes geëvalueerd, werden patronen geïdentificeerd en werden verbanden gelegd om zo de vorming van thema's te initiëren. Deze thema's vormen betekenisvolle patronen in de data die worden vertegenwoordigd door de codes (Braun & Clarke, 2012). Na het coderen werden de data, in dit geval de transcripten, geïnterpreteerd om relevante thema's en subthema's te identificeren waar meerdere codes onder vielen. Deze thema's zijn ontwikkeld door zowel deductieve als inductieve benaderingen te gebruiken. Een voorbeeld van een deductief thema, gebaseerd op de bestaande literatuur, is 'Invloed op de Wijk'. Een voorbeeld van een inductief thema, afgeleid van de verkregen data, is 'Actieve Wijk'. De specifieke thema's en subthema's zullen worden toegelicht in Hoofdstuk 4 (zie ook Figuur 3).

De vierde stap van de thematische analyse omvat het evalueren en verfijnen van de geïdentificeerde thema's (Byrne, 2022). Tijdens deze fase zijn de thema's opnieuw bekeken en herzien om ervoor te zorgen dat ze een nauwkeurige en bruikbare weergave van de data vormen. Er werd speciale aandacht besteed aan het afstemmen van de thema's op de transcripten om te verzekeren dat er geen tekstfragmenten of codes over het hoofd werden gezien die onder de thema's zouden moeten vallen. Feedback van de scriptiebegeleider heeft geleid tot aanpassingen van de thema's, met als doel de representativiteit van de inhoud te verbeteren. Bijvoorbeeld, het thema 'Ervaring met criminele families' is aangepast naar 'Visies op criminele families', zodat een breed thema is geformuleerd waarin verschillende meningen, ervaringen en inzichten van de deelnemers kunnen worden gegroepeerd.

In de vijfde stap van de analyse worden de codes en thema's geëvalueerd. Ze worden verder verfijnd, gespecificeerd en beschreven. Zodat de thema's consistent, niet overlappend en een coherent verslag van de data vormen. Op basis van deze codes en thema's is een definitief codeboek opgesteld (Braun & Clarke, 2023). Er is bewust gekozen voor brede thema's om een interpretatief verhaal te kunnen presenteren. Alle thema's zullen uitvoerig worden besproken en toegelicht in het resultatenhoofdstuk.

In de laatste, de zesde, stap wordt de analyse gerapporteerd met relevante citaten van respondenten (Braun & Clarke, 2023). De geciteerde uitspraken zijn taalkundig aangepast en indien nodig bekort, met behoud van hun originele betekenis (Braun & Clarke, 2023).

3.8 Wetenschappelijke nauwkeurigheid

Om de kwaliteit van dit onderzoek te waarborgen, is rekening gehouden met wetenschappelijke nauwkeurigheid, ook wel bekend als 'trustworthiness'. Deze trustworthiness omvat vier concepten: geloofwaardigheid, overdraagbaarheid, afhankelijkheid en overtuigingskracht (Lincoln & Guba, 1986, Nowell et al., 2017).

Om te beginnen is de geloofwaardigheid binnen dit onderzoek erg belangrijk (Shenton, 2004). Voordat ik begon met de dataverzameling, door middel van interviews, heb ik verschillende gesprekken gevoerd met mensen die verstand hadden van het onderwerp. Hierdoor werd mijn kennis rondom het onderwerp groter en kon ik gerichtere vragen stellen aan de participanten. Daarbij heb ik bij de interviewvragen probes toegevoegd, wat ervoor zorgt dat er transparante en gedetailleerde antwoorden in de interviews gegeven worden (Shenton, 2004). Bovendien is er veel aandacht besteed aan het verkrijgen van eerlijke antwoorden door de participanten duidelijk en herhaaldelijk te informeren over het onderzoek. Ik heb hen eerst uitgelegd wat er wordt verstaan onder criminele families in het onderzoek, en heb benadrukt dat ik geïnteresseerd ben in hun mening en visie.

Met overdraagbaarheid wordt bedoeld dat de bevindingen van andere contexten een belangrijk aandachtspunt is (Shenton, 2004). Ondanks dat dit onderzoek gericht is op criminele families in Leeuwarden, hield ik rekening met de contextuele factoren die van invloed kunnen zijn op de generaliseerbaarheid van de resultaten. Echter, dit onderzoek is van kwalitatieve aard waardoor het niet mogelijk is om het volledig overdraagbaar te laten zijn. Want bij dit onderzoek is de unieke context van het onderzoek en de interviews juist de kracht, er is namelijk nog niet eerder onderzoek gedaan op dezelfde manier in Leeuwarden (Shenton, 2004).

Met de afhankelijkheid van het onderzoek wordt een bijdrage aan de nauwkeurigheid van het onderzoek gedaan (Shenton, 2004). Als er in de toekomst op vergelijkbare wijze dit onderzoek opnieuw wordt uitgevoerd en de resultaten zijn soortgelijk, dan kan dit onderzoek als betrouwbaar worden gezien. Om dit te bereiken, zijn de gebruikte methoden, procedures, onderzoekspopulatie, dataverzamelingswijze, interviewschema en data-analyse uitbreid beschreven. Bovendien is er gebruik gemaakt van een internationaal erkende methode, namelijk de thematische analyse. Als er in de toekomst opnieuw onderzoek wordt gedaan naar criminele families op deze onderzoeksmethode, kan worden verwacht dat vergelijkbare resultaten worden behaald.

Als laatste draagt de overtuigingskracht bij aan de nauwkeurigheid van een onderzoek (Shenton, 2004). In dit onderzoek is gestreefd naar objectiviteit door een gedetailleerde

beschrijving van het onderzoeksproces te geven in het methodenhoofdstuk. Op deze wijze kunnen lezers beoordelen of de conclusies gerechtvaardigd zijn. Bovendien is het interviewschema gedeeltelijk gebaseerd op wetenschappelijke literatuur, wat het onderzoek zowel wetenschappelijk als methodologisch verantwoord maakt. Daarnaast heeft frequent overleg met begeleiders plaatsgevonden, wat de invloed van de onderzoeker beperkt. Tot slot worden in het discussiehoofdstuk de beperkingen van het onderzoek besproken en worden mogelijke effecten ervan overwogen om de overtuigingskracht te versterken.

3.9 Ethische verantwoording

Dit onderzoek is gericht op het begrijpen van de ervaringen, meningen en overtuigingen van deelnemers, met een sterke nadruk op ethische verantwoording (Hennink et al., 2020). Om de privacy van de deelnemers te waarborgen, wordt alle verzamelde informatie vertrouwelijk behandeld en geanonimiseerd, zodat de identiteit van de deelnemers niet kan worden herleid tot de verzamelde gegevens. Eveneens worden de criminele families niet individueel geïdentificeerd, maar wordt het fenomeen als geheel besproken om hun privacy te beschermen. Ethische overwegingen zijn geïntegreerd in alle fasen van het onderzoek, vanaf het ontwerp tot aan de analyse. De ethische verantwoording in deze fasen wordt hieronder nader toegelicht.

3.9.1 Ethische kwesties in de ontwerpfase

Tijdens de ontwerpfase is in eerste instantie rekening gehouden met de voordelen die het onderzoek biedt voor de gemeente Leeuwarden. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van RIEC Noord-Nederland, waarbij de resultaten relevant zijn voor zowel de gemeente Leeuwarden als het RIEC. Gedurende de stageperiode is zorgvuldig overwogen welke personen interessant en relevant zijn om te interviewen voor het onderzoek. Hierbij zijn meetings bijgewoond om met potentiële deelnemers in contact te komen. Aangezien criminele families als een kwetsbare groep worden beschouwd, is het vermijden van het noemen van specifieke namen tijdens de interviews of in het onderzoek van essentieel belang. Daarom is altijd gesproken over het fenomeen criminele families in Leeuwarden op een algemene wijze, zonder specifieke kenmerken te benoemen die tot identificatie van individuele families zouden kunnen leiden.

3.9.2 Ethische kwesties in de dataverzamelingsfase

Tijdens de dataverzamelingsfase zijn verschillende ethische procedures nauwgezet gevolgd.

Dit omvat onder meer uitgebreide informatieverstrekking aan de deelnemers over het doel en de inhoud van het onderzoek, bescherming van hun privacy, en het verkrijgen van hun toestemming, zelfs voor het opnemen van interviews. Na afronding van het onderzoek worden alle verzamelde gegevens zorgvuldig gewist, om de anonimiteit van de deelnemers te waarborgen. Alle betrokken partijen hebben ingestemd met deze aanpak, waarbij duidelijkheid is verschaft over hoe de gegevens worden opgeslagen, wie toegang heeft tot deze gegevens, en wanneer deze worden vernietigd. Vertrouwelijkheid wordt tevens gegarandeerd door het anonimiseren van de interviews, waardoor de identiteit van de deelnemers te allen tijde wordt beschermd.

3.9.3 Ethische kwesties in de analysefase

Gedurende de analysefase zijn de geanonimiseerde transcripten uitsluitend beschikbaar gesteld aan de onderzoeker en de scriptiebegeleider, en worden ze na afronding van het onderzoek vernietigd om de privacy van de deelnemers te waarborgen. Ook zijn de citaten in het resultatenhoofdstuk volledig geanonimiseerd. Om de objectiviteit van de resultaten te garanderen, zijn zowel positieve als negatieve bevindingen gerapporteerd, waarbij citaten zorgvuldig zijn geselecteerd om zo neutraal mogelijk te zijn en de subjectiviteit van de onderzoeker te minimaliseren.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk begint met de presentatie van de onderzoeksresultaten, die zijn voortgekomen uit de thematische analyse. De resultaten worden beschreven aan de hand van verschillende thema's, waarbij de thema's worden verduidelijkt met de bijbehorende codes. Vervolgens wordt elk thema samengevat, ondersteund door onderbouwende quotes.

4.1 Thema ‘Visie op criminele families’

Binnen het thema 'visie op criminele families' is onderzoek gedaan naar verschillende aspecten van hoe deelnemers kijken naar criminele families in Leeuwarden. Verschillende codes zijn ontwikkeld die betrekking hebben op de perceptie van criminele families binnen dit thema. De deelnemers hebben diverse en uiteenlopende inzichten gegeven over hoe deze families eruitzien, hoeveel er zijn, in welke wijken ze wonen, en wat hun invloed op de wijk is. Deze diversiteit aan inzichten kan worden verklaard doordat de deelnemers werkzaam zijn bij verschillende organisaties, wat hen verschillende perspectieven en invalshoeken geeft.

4.1.1 Definitie criminele families

Participanten gaven aan dat zij niet over het fenomeen criminele families praten, maar wel begrijpen wat ermee bedoeld wordt. Bij de meerderheid van de participanten wordt er voornamelijk over familienamen gepraat, waardoor zij meteen weten wat er met die familie aan de hand is. Met name de wijkagenten meldden dat ze aan de hand van de achternaam kunnen identificeren om welke familie het gaat en welke vormen van criminaliteit zij vertonen.

“Voorheen hebben wij nooit echt in het fenomeen gedacht. Bij bepaalde familie krijg ik gewoon namen in mijn hoofd van dat is een criminele familie.” - P1

De participanten onderscheiden twee soorten families. De eerste soort betreft families die zich asociaal gedragen, veel overlast veroorzaken en daardoor strafbare feiten plegen. Vooral bij de wijkagenten zijn deze families vooral zichtbaar. De andere soort familie zien er van de buitenkant netjes en beschaafd uit, maar plegen strafbare feiten en gedragen zich indirect asociaal, zonder dat anderen dit door hebben. Denk bijvoorbeeld aan witwaspraktijken. De term "criminele familie" roept associaties op met traditionele criminele activiteiten, de activiteiten die daaronder vallen kunnen variëren van drugshandel tot milieuvergripen of fraude, zoals zorgfraude. Zo zijn er bijvoorbeeld families in Leeuwarden betrokken bij

vechtpartijen tijdens lokale sportevenementen, wat ook als een criminele activiteit kan worden beschouwd. Dit illustreert de diverse aard van wat onder het begrip 'criminele familie' kan vallen. Naast traditionele criminele activiteiten, dient ook aandacht te worden besteed aan witteboordencriminaliteit, zoals het uitbuiten van huurders of het starten van frauduleuze bedrijven.

“Een criminele familie. Het is heel raar, maar dan denk je heel gauw aan criminele activiteiten. Ja, en wat is dan een criminele activiteit? Is dat dan drugs of is dat uh. Maar dat kan ook milieuaspecten zijn. Dat kan ook op fraude zijn, op zorgfraude zijn. Dat kan ook te maken hebben met. Leeuwarden heeft een voetbalelftal. Dat heet Cambuur. En daar hebben we altijd vechtpartijen. En dat zijn hele families die daar vechten. [... Dus het is een heel breed facet waar je veel aspecten onder kunt scharen” – P8

4.1.2 Aantal familieleden en bekende namen

Het specifieke aantal criminele families in Leeuwarden is volgens alle participanten lastig te zeggen. Zo werd er door participanten over zowel drie à vier families gesproken, als over tien tot vijftien families. Per organisatie is dit verschillend. Iedereen heeft een andere ingang voor hoe zij in contact komen met deze familie. Wijkagenten konden bijvoorbeeld tien tot vijftien families noemen, terwijl handhavers slechts zicht hadden op drie tot vier families. Ook binnen de groep wijkagenten was er verschil: de ene agent kende zeven tot acht families, terwijl een andere collega er ongeveer vijftien kon opnoemen. Dit verschil hangt af van de mate waarin een agent of handhaver in contact komt met criminele families.

“Ik kan er zo vanuit mijn eigen werk geschiedenis, hier kan ik er zo wel 10, 15 opnoemen, dan hebben ze maar een klein gebiedje van de stad natuurlijk.” – P6

Hoewel het exacte aantal criminele families niet expliciet kan worden vermeld, wordt er binnen de organisaties toch regelmatig over dezelfde families gesproken. Participanten merken vaak bekende achternamen op, wat leidt tot verhoogde alertheid. Wanneer een zoon of dochter van een bekende familie bij een organisatie binnenkomt, gaan de alarmbellen rinkelen. Hierdoor voelen familieleden zich al bij voorbaat aangesproken of benadeeld vanwege hun achternaam. Voor veel jongeren binnen deze families lijkt het criminele pad de enige optie; ze voelen zich verbonden met hun familie en zien geen andere mogelijkheden. Het doorbreken van deze cyclus van criminaliteit, die van ouder op kind wordt doorgegeven,

is volgens de participanten een enorme uitdaging. Bekende namen drukken soms een stempel op de kansen van individuele familieleden. Zo kan het voorkomen dat iemand met goede bedoelingen, zoals het vinden van werk in de beveiliging, wordt geweigerd vanwege zijn achternaam. Het is niet ongewoon dat het criminele verleden van een vader de kansen van zijn kinderen op werk beïnvloedt, zelfs als zij zelf geen strafblad hebben.

Tevens is het opmerkelijk om te zien dat volgens de medewerkers van de handhaving en Elkien er binnen deze families heel af en toe een persoon is die zich wel op het rechte pad bevindt, terwijl anderen dat niet doen. Ongeacht welk familielid de participanten tegenkomen, zorgt dit altijd voor alertheid. De participanten zijn goed op de hoogte van de namen die vaak opduiken en kunnen zelfs vaak de hele familiegeschiedenis reconstrueren.

“En soms heb je ook bijvoorbeeld een broer die wel gewoon zijn ding doet en het goed doet en de anderen niet. Dan lullig dat je de familie van elkaar bent. Ja. Er gaan bij ons wel alarmbellen rinkelen. Als je hier in het team af en toe een naam noemt dan is het, oh die weer. Nee, maar het is nu de zoon van.” – P2

4.1.3 Actieve wijken in Leeuwarden

Participanten omschrijven Leeuwarden-Oost als een achterstandsgebied. Dit biedt gunstige mogelijkheden voor families met beperkte financiële middelen om betaalbare huisvesting te vinden. Dit fenomeen is minder aanwezig in gebieden zoals Blitseard en Zuiderburen, waar de woningen boven modaal geprijsd is. Hierdoor wonen de families die openlijk asociaal zijn die overlast veroorzaken en strafbare feiten plegen meestal in Leeuwarden-Oost. Hierdoor is de bevolkingsdichtheid dan ook hoger dan in andere wijken.

Hoewel Leeuwarden-Oost als het gebied wordt beschouwd waar de meeste criminaliteit zich afspeelt, verspreiden criminele families zich ook over andere delen van de stad gaven de wijkagenten aan. Het is daarom moeilijk om precies te bepalen hoeveel van deze families zich in een specifieke wijk bevinden. Sommige families zijn verspreiden zich zelfs ook richting Groningen.

Sommige families zijn alleen bekend in Leeuwarden, terwijl anderen ook bekend zijn in zowel Leeuwarden als andere steden, zoals Groningen. Deze families lijken een patroon te volgen waarbij ze zich over verschillende steden verspreiden, zoals Assen, Leeuwarden en Groningen. Zo vestigen ze zich niet alleen in de wijk waar hun gezin of het merendeel van de familie is gevestigd, maar ze gaan ook elders wonen. Daarom is een opvallend verschijnsel de verplaatsing van deze families van de stad naar buitenwijken, waar ze door woningcorporaties

worden geplaatst. Dit leidt tot nieuwe problemen in deze buitengebieden zoals Grou en Warga, waar de aanwezigheid van deze families leidt tot toegenomen overlast, criminaliteit en drugshandel. Deze verplaatsing van problemen van de stad naar landelijke gebieden draagt bij aan de complexiteit van het probleem.

Hoewel deze families zich in verschillende wijken en steden bevinden, zijn er bepaalde wijken waar de voedingsbodem voor criminaliteit groter is dan elders gaven de participanten aan. Dit kan te maken hebben met factoren zoals sociale armoede en een gevoel van achterstelling ten opzichte van andere bevolkingsgroepen. De wijkagenten en handhavers gaven aan dat de criminele families vaak wonen in wijken zoals de Vrijheidswijk en Bilgaard vanwege de gunstige omstandigheden die deze wijken bieden voor hun activiteiten, niet omdat deze wijken specifiek die families aantrekken. Ondanks dat Leeuwarden-Oost en andere wijken bekend staan om hun concentratie van criminele families, zijn er ook gevallen waarbij deze families zich in meer welgestelde wijken vestigen.

Medewerkers van het sociaal wijkteam gaven aan dat zij zich in Zuiderburen, een wijk met bovengemiddeld geprijsde woningen, soms afvroegen hoe bepaalde families aan hun geld kwamen. Dit roept dus op over de herkomst van hun vermogen.

Al met al tonen deze observaties aan dat criminele families zich in verschillende delen van Leeuwarden en omliggende gebieden vestigen, wat resulteert in een diversiteit in criminaliteit binnen de families in de stad en omgeving.

“Leeuwarden-Oost is een beetje een achterstandsgebied en dat geeft wel de kans voor dit soort families om relatief goedkoop te wonen. Als je het hebt over Blitseard, dan komt een modale jan niet eens aan een woning dus daar zul je dat minder zien. Ook bij Zuiderburen. Dus dat kun je wel zien waar deze families zich huisvesten. Vooral juist bepaalde wijken niet, omdat dat boven modaal zit. Dus Leeuwarden-Oost is een achterstandsgebied en je ziet daar wel de populatie is dichter en groter dan in andere wijken. Zo moet je het zien.” – P6

4.1.4 Aanwezige families en de onderduikers

Tevens is ook gebleken dat er volgens de participanten een verschil is tussen de families die openlijke criminele activiteiten vertonen en de families die onder de radar werken. Zo zijn de dynamieken rondom de families gevarieerd. Zo verschillen de normen en waarden binnen deze families aanzienlijk. Sommige gezinnen hechten weinig waarde aan traditionele ethiek, wat kan leiden tot betrokkenheid bij criminele activiteiten. Met traditionele ethiek worden de normen, waarden en morele principes bedoeld die geworteld zijn in de culturele en sociale

tradities van een samenleving. Binnen bepaalde gezinnen kan het als normaal worden beschouwd om de illegale praktijken van elkaar over te nemen, terwijl dergelijk gedrag in de bredere samenleving juist wordt gezien als onacceptabel en verwerpelijk. Hierbij speelt intelligentie mogelijk een rol, vooral bij families waar financieel gewin centraal staat. Want hoe intelligenter iemand is, hoe beter diegene mogelijk in staat is om de risico's en beloningen van crimineel gedrag te beoordelen en strategieën te bedenken om detectie te vermijden.

De gezinsdynamiek binnen deze criminele families is vaak verontrustend. Verknipte gezinnen, waarin relaties verstoord zijn en vaak ruzies voorkomen, zijn niet ongebruikelijk, vooral in achterstandswijken waar armoede en maatschappelijke uitdagingen, zoals huisvesting of werkloosheid, een rol spelen. Het is dan ook in deze wijken waar families vaker neigen naar crimineel gedrag. Afgezien van de duidelijk zichtbare criminaliteit, zijn er ook gevallen van witteboordencriminaliteit. Deze vorm van criminaliteit, zoals vastgoedfraude, is minder opvallend maar niet minder schadelijk, vooral niet voor de financiële stabiliteit en het vertrouwen van de samenleving als geheel. Het onderzoek naar dergelijke praktijken toont aan dat de complexiteit van criminele activiteiten in Leeuwarden verder reikt dan alleen de meer voor de hand liggende vormen van misdaad. Dit onderstreept de behoefte aan een brede aanpak van criminaliteitsbestrijding, met speciale aandacht voor zowel zichtbare als niet zichtbare criminaliteit.

“Ik zou toch wel heel graag die splitsing willen maken tussen de beruchte families. Zijn ze dan alleen asociaal aanwezig in een wijk? Veroorzaken ze overlast? Of is het zo dat er ook strafbare feiten worden gepleegd? En dan strafbare feiten betekent voor mij dan de criminaliteit. En de andere is meer de overlast. De andere is gewoon een slechte opvoeding vaak en dan asociaal gedrag als gevolg. Ja, ook een combinatie van.” – P2

4.2 Thema familiestructuur en gedrag

Binnen het thema ‘familiestructuur en gedrag’ is onderzoek gedaan naar verschillende aspecten van hoe de familie in elkaar zit, wat de rol van de familieleden in de familie is en welk gedrag ze vertonen. Binnen dit thema zijn verschillende richtlijnen ontwikkeld die betrekking hebben op de structuur en gedrag van de criminele families. De participanten hebben diverse en uiteenlopende inzichten gegeven over hoe zij deze families omschrijven en wat de rolverdeling binnen zo'n familie is.

4.2.1 Opvoeding

Bijna alle participanten zijn het over opvoeding eens binnen deze families.

Het valt op dat veel van deze gezinnen hun kinderen alleen materieel onderhouden, en niet opvoeden met de normen en waarden die in de samenleving gelden. Ze krijgen normen en waarden mee van hun ouders, echter wijken deze vaak af van de normen en waarden die in de samenleving gelden. De omgeving waarin deze kinderen opgroeien verschilt sterk van het traditionele gezinsleven, met ouders die vaak al op jonge leeftijd kinderen krijgen. Het gebrek aan normen en waarden en het ontbreken van een positief rolmodel draagt bij aan een vicieuze cirkel van criminaliteit die van generatie op generatie wordt doorgegeven. Hierdoor is het lastig om die cirkel te doorbreken.

“Ik zeg meestal van die kinderen die krijgen alleen voeding, geen opvoeding” – P2

Daarnaast vertelden de participanten dat deze families vaak tekenen van verwaarlozing, drugsgebruik en geweld vertonen. Aantallen is lastig te noemen, maar als er gesproken wordt over de asociale families dan zien respondenten deze tekenen. Kinderen worden blootgesteld aan een omgeving die de respondenten schadelijk vinden en krijgen een verkeerd voorbeeld van huis uit dat de respondenten verkeerd vinden. Vaak is er (te) weinig ondersteuning en begeleiding voor deze gezinnen, waardoor ze verder afglijden in de criminaliteit.

“Die jongens zijn zo opgegroeid, weten niet beter want het is er met de paplepel ingegooid.

Zo leven wij, zo leeft opa, zo leeft papa.” – P3

4.2.2 Gescheiden of alleenstaande ouders

Volgens het merendeel van de participanten tonen veel van deze criminele families kenmerken van gebroken gezinnen en scheidingen, wat kan bijdragen aan de instabiliteit binnen de familie. Het ontbreken van een vaderfiguur wordt vaak genoemd als een factor die de jongens in deze families beïnvloedt. Verknipte gezinnen met veel ruzies komen vaak voor, vooral in achterstandswijken zoals Leeuwarden-Oost. Ongeveer 80 procent van de gezinnen die hulp zoeken, zijn samengestelde gezinnen, alleenstaande ouders of betrokken bij vechtscheidingen. Deze complexe gezinsdynamiek kan leiden tot verdere problemen binnen de familie en heeft mogelijk invloed op het gedrag van de kinderen.

“We zien ook vaak wel verknipte gezinnen, dus geen partners of gescheiden met een bak ellende. Veel ruzies ook. Maar zoals eerder gezegd, Leeuwarden-Oost is een achterstandsgebied waar die gezinnen asociaal richting de criminaliteit gaan zit wel meer in die wijken.” – P6

4.2.2 Generatie op generatie

Een onderwerp dat regelmatig naar voren kwam in de interviews, is het fenomeen ‘generatie op generatie’. Vooral de wijkagenten en de medewerker van de jeugdbescherming gaven aan dat, net zoals de gedragingen, ook de criminele activiteiten van vader op zoon gaan. Er werd daar minder gesproken over moeder en dochters. Zo zien de participanten vaak dat de zonen automatisch betrokken raken bij criminele praktijken die hun vader voor hen hebben opgezet. Dit kan variëren van drugshandel tot het verhandelen van valse nepkleding. De wijkagenten gaven zelfs aan dat vader en zoon soms samen op pad gaan, waarbij de zoon de tactieken van zijn vader aanpast aan de moderne tijd, zoals het online opereren in plaats van op straat.

Hierdoor krijgen de participanten het beeld dat voor sommige van deze jongeren de criminele levensstijl bijna voorbestemd is. Zelfs als ze niet bij hun vader hebben gewoond, kunnen ze toch dezelfde paden bewandelen. Dit suggereert mogelijk een genetische aanleg voor verslavingsgevoeligheid en betrokkenheid bij criminele activiteiten of dat ze beide leven in een vergelijkbare omgeving met vergelijkbare effecten op crimineel gedrag. Het is echter niet zo dat deze jongeren volledig onverschillig staan tegenover hun daden. Sommigen tonen tegenover de handhaving en politie een zeker normbesef en realiseren zich wat ze doen niet juist is. Maar zelfs met deze bewustwording is het voor hen moeilijk om te breken met de patronen die generaties lang zijn doorgegeven.

“Ik heb nu zelfs een jongere. Die heeft echt van af dat hij één jaar was in een pleeggezin gewoond. Hij gaat exact zijn vader achterna en hij is nu 16 en heeft nooit bij zijn vader gewoond. Maar ergens zit er dan toch iets van hoe ik denk, bijna alsof het genetisch is of zo”

– P7

4.2.3 Vaardige en minder bedreven individuen

Uit de interviews is gebleken dat er diverse inzichten naar voren komen met betrekking tot de intelligentie en handelsvaardigheden van criminele families. Medewerkers van de gemeente Leeuwarden, gebiedsregisseurs van Elkien, de handhaving en de wijkagenten stellen dat deze families op bepaalde vlakken slim en bedreven zijn in hun handelingen, waarbij ze

bijvoorbeeld eigendommen op naam van anderen registreren om buiten het zicht van bepaalde instanties te blijven. Ze weten precies hoe ze de juridische randjes kunnen opzoeken en vermijden, wat getuigt van hun slimheid en vaardigheden op dit gebied. Zo blijven de ‘echte criminelen’ vaak buiten het zicht. Er wordt discreet geopereerd en ze verplaatsen moeiteloos naar andere delen van het land om hun activiteiten voort te zetten. Deze families zijn vaak goed juridisch onderlegd en kennen de fijne kneepjes van het vak.

Echter, niet iedereen voert de criminele activiteiten zo uit dat instanties ze niet snel in de gaten hebben. Hierdoor bestaat er een tweedeling tussen families die zich richten op financieel gewin en degenen die zich bezighouden met meer zichtbare vormen van criminaliteit. De normen en waarden binnen deze families kunnen sterk verschillen, en het IQ kan een rol spelen in de keuzes die ze maken. Voor sommigen is makkelijk geld verdienen de drijfveer, terwijl anderen streven naar groei en verfijning in hun criminele activiteiten.

“Dat dat zijn wel andere mensen die die doen de criminaliteit anders. Ja, dat klopt. Dat zijn zeg maar wat meer de intellectuele daders. Of zonder daar een waardeoordeel op te geven wat goed of wat slecht is. Maar je hebt soms de wat dommere dealers die gewoon de dingen doen die ze doen. Ja, en er niet van leren. Ja. En je hebt ook mensen die d'r wel van leren en steeds beter worden en intellectueler worden en waardoor de waardoor ze misschien uh het idee hebben dat de pakkans kleiner wordt.” – P8

4.3 Thema dagelijks leven en criminaliteit

Binnen het thema ‘dagelijks leven en criminaliteit’ is onderzoek gedaan naar diverse aspecten van de dagelijkse activiteiten van criminele families, inclusief hun betrokkenheid bij criminele handelingen, zichtbare problematiek en financiële omstandigheden. Binnen dit thema zijn specifieke richtlijnen ontwikkeld om de dagelijkse bezigheden van deze families en hun criminele activiteiten te analyseren. De participanten hebben verschillende en gevarieerde perspectieven geboden op deze aspecten.

4.3.1 Criminele activiteiten

De families houden zich bezig met verschillende criminele activiteiten volgens de participanten. Echter, het is niet zo dat alles zichtbaar is voor alle partijen. Hierdoor zijn er verschillende perspectieven naar boven gekomen van de activiteiten waar de families zich mee bezig houden. Wijkagenten en handhavers richten zich op misdrijven en komen voornamelijk in contact met criminele families door de delicten die zij plegen. Daarentegen

focussen de jeugdbescherming, reclassering en het sociaal wijkteam zich meer op de persoon zelf.

Een dominante factor in de interviews is de betrokkenheid bij drugs. Dit kan variëren van de verkoop van drugs tot het witwassen van het verdiende geld. De betrokkenheid begint vaak op een kleinere schaal en escaleert vervolgens naar zwaardere criminele activiteiten. Een van de meest zichtbare vormen van criminaliteit is het dealen van drugs.

Deze families hebben vaak een materialistische instelling, waarbij de nadruk ligt op het verkrijgen van luxegoederen en statussymbolen. Dit wordt soms gestimuleerd door het voorbeeld van oudere familieleden die succesvol lijken te zijn in de criminele wereld. Er zijn zelfs families die gekenmerkt worden door hun complexe criminele netwerk, waarbij drugshandel, heling en afpersing worden uitgeoefend. Deze activiteiten vinden vaak plaats onder de radar.

“Hoe wij ze definiëren zitten ze echt in de drugshandel, heling, afpersing. Inbraken zijn ook zichtbaar. In cyber zien we het nog niet.” – P6

Criminele families kunnen ook betrokken zijn bij andere illegale praktijken, zoals witwassen, vastgoedfraude, zorgfraude, fraude met uitkeringen en openlijke geweldpleging, waarbij hele families betrokken kunnen zijn. Ook deze vormen van criminaliteit worden van generatie op generatie overgedragen. Deze vinden plaats in verschillende contexten, zowel zichtbaar als onzichtbaar voor buitenstaanders. Deze vormen van criminaliteit kunnen zich bijvoorbeeld manifesteren in het witwassen van geld, waarbij familieleden betrokken zijn bij het opzetten van zaakjes op hun achternaam als een manier om illegaal verkregen geld te verdoezelen. Dit soort activiteiten blijven vaak onder de radar van toezichthoudende instanties.

Naast de meer zichtbare vormen van criminaliteit, zoals inbraken en drugshandel, bestaat er ook een categorie van witteboordencriminaliteit, zoals vastgoedfraude, die minder opvallend is maar niet minder schadelijk. Dit illustreert de diversiteit van criminele activiteiten binnen families, variërend van strafbare feiten op straatniveau tot geavanceerde financiële fraudepraktijken.

“Maar inderdaad, je hebt de witteboordencriminaliteit en je hebt de criminaliteit die gewoon zichtbaar is hè. Die je continu ziet, die in allerlei vormen tegenzit. Ja, dat klopt. Ik heb net onderzoek een jaar gedraaid en dat ging over vastgoedfraude. Nou dat is gewoon witteboordencriminaliteit ja.” – P8

Met name bij medewerkers van handhaving, het sociaal wijkteam en de gemeente zijn er vermoedens van witwaspraktijken. Het valt op dat sommige families, ondanks financiële problemen, hun kinderen kunnen voorzien van luxueuze kleding en spullen, wat vragen doet rijzen over mogelijke betrokkenheid bij criminele activiteiten door hun onverklaarbare bezittingen. Deze kloof tussen financiële moeilijkheden en materiële welvaart wijst op mogelijk illegaal verkregen inkomsten en benadrukt de complexiteit van de criminaliteit, waarbij financiële misdrijven zoals witwassen vaak verweven zijn met andere vormen van criminaliteit binnen de familiecontext, zoals drugshandel of georganiseerde misdaad.

“En toen later ook toen had ze het weer over al haar financiële problemen, maar daar staan haar kinderen daarnaast in prachtige kleren, helemaal spiksplinternieuwe gympies dacht ik ook hoe. Hoe heb je dat nou weer voor elkaar?” – P4

Het is opvallend voor de participanten dat sommige van deze families een stabiele en ogenschijnlijk nette buitenkant hebben, maar toch betrokken zijn bij ernstige criminele activiteiten. Dit maakt het voor de autoriteiten moeilijk om hen effectief aan te pakken, vooral omdat ze vaak in staat zijn om hun activiteiten te verhullen en buitenstaanders te manipuleren. Ondanks de risico's en de mogelijke juridische consequenties blijven deze families vaak doorgaan met hun criminele activiteiten, omdat de voordelen de straffen in hun ogen overstijgen.

“Ja, makkelijk. Het wordt gewoon overgenomen. Misdaad loont, de straffen wegen niet op tegen de voordelen. Wij kunnen altijd maar een klein deel bewijzen want er is een wijdverspreid netwerk aan inkomsten. Van heling tot drugs tot afpersing. Wij kunnen ze vaak maar op één ding pakken. Want een heel groot onderzoek is bijna niet te doen. Het is een ingecalculerd risico wat ze lopen, maar ze gaan er gewoon mee door.” – P6

4.3.2 Problematieken binnen de familie

Uit de interviews is gebleken dat er verschillende factoren een rol spelen bij het ontstaan en in stand houden van crimineel gedrag. Eén daarvan is financiële krapte, een probleem dat vaak voorkomt in deze families. Deze financiële moeilijkheden kunnen leiden tot allerlei andere problemen, waaronder verslaving, gedragsstoornissen en verwaarlozing.

Deze families leven vaak in armoede, maar het is opvallend hoe sommigen toch over luxegoederen beschikken, zoals nieuwe auto's, televisies en sieraden. Dit roept vragen op over mogelijke illegale activiteiten, zoals diefstal en witwassen. Sommige ouders geven hun kinderen dure kleding en gadgets, ondanks financiële problemen, wat wijst op een verontrustende scheefheid in prioriteiten.

Bovendien lijden veel van deze gezinnen aan verslavingsproblemen, met alcohol en drugs die vaak een rol spelen in het dagelijks leven. Deze verslavingen kunnen leiden tot verwaarlozing van zowel de ouders als de kinderen, en het gedrag van de ouders kan worden beïnvloed door hun eigen verslavingen.

“Verwaarlozing, drugsgebruik, reclassering, jeugdexpertteam, leerplicht hoor je allemaal. Maar vooral verwaarlozing. Dan zie je dat er van alles gebeurt, inbraakjes etc. maar de kinderen lijken slonzen. Of wel dure kleren en alsnog onverzorgd.” – P3

4.4 Thema hulp en interventie

Binnen het thema ‘hulp en interventie’ zal de betrokkenheid van hulporganisaties bij gezinnen worden beschreven, evenals de behoeften van zowel de gezinsleden als de instanties om een aanpak te ontwikkelen die het overdragen van criminaliteit van ouder op kind niet langer als vanzelfsprekend beschouwt.

4.4.1 Samenwerkingen

Samenwerken met andere instanties is voor de participanten cruciaal voor het effectief aanpakken van problemen, met name op het gebied van criminaliteit en sociale ontwrichting. Een nauwe samenwerking tussen hulpverlenende instanties wordt benadrukt als een belangrijke strategie om de problemen aan te pakken die voortvloeien uit criminele families. De samenwerking met de wijkagenten is van bijzonder belang voor alle hulpverlenende instanties. Dit biedt een essentieel kanaal voor het delen van informatie en het coördineren van acties ter bestrijding van criminaliteit en het waarborgen van de veiligheid van de burgers. Daarnaast creëert het samenbrengen van externe partijen, zoals het Veiligheidshuis, sociaal wijkteam, politie en gemeente, een netwerk van ondersteuning en expertise dat van onschatbare waarde is bij het aanpakken van diverse problemen in de samenleving. Uit de interviews is dan ook gebleken dat deze samenwerking de behoeften van zowel de familieleden als de instanties beter kunnen worden geïdentificeerd en aangepakt.

“Verder hebben wij heel veel overleggen met externe partijen. Bijvoorbeeld bewonerscommissies, maar ook partijen zoals het Veiligheidshuis, de gemeente, de PGB, sociaal teams, van alles en ook wat.” – P2

Desondanks blijft het uitwisselen van informatie tussen verschillende instanties en organisaties een uitdaging, waarbij soms wettelijke en procedurele belemmeringen moeten worden overwonnen. Het is van cruciaal belang om een evenwicht te vinden tussen het waarborgen van de privacy en het delen van relevante informatie om effectieve interventies mogelijk te maken.

“Het verschilt per kader en ook wel per instantie waarom je het nodig hebt. Met de politie kan je wel wat vanzelfsprekender uitwisselen omdat het een justitiële partner is. Daar heb je geen toestemming voor nodig. Het is soms ook niet alleen. Vaak heb je toch de andere partijen voor nodig. Ook wat X schrijft dat er andere instellingen betrokken zijn, zoals Veilig Thuis, kan je alleen uitwisselen als zij weer zorgen hebben over veiligheidsvragen. Alleen is het soms ook een dilemma wat wij dan weer weten of kunnen delen. Dus dat moet je echt weer per situatie beoordelen.” – P5

4.4.2 Aanpak en behoeften

Volgens alle participanten is het duidelijk dat er geen eenvoudige oplossingen zijn voor de complexe problemen waar deze families mee worden geconfronteerd. Het aanpakken van armoede, het bieden van ondersteuning voor verslavingsproblemen en het verbeteren van sociale cohesie in deze wijken zijn slechts enkele van de vele uitdagingen waarmee beleidsmakers en hulpverleners worden geconfronteerd bij het aanpakken van deze diepewortelde problemen.

Een van de uitdagingen waar de participanten, voornamelijk de hulpverlenende instanties, mee te maken hebben, is het identificeren van patronen en vroegtijdig ingrijpen. Dit betekent dat ze niet alleen naar individuen moeten kijken, maar naar het bredere netwerk waarin zij zich bevinden. Het gaat hierbij om een systematische aanpak waarbij verschillende disciplines, zoals sociale hulpverlening, onderwijs, gezondheidszorg en rechtshandhaving, intensief samenwerken. Vaak hebben ze te maken met gezinnen waarin ouders de controle verliezen over hun kinderen, of waarin ouders zelf geen goede voorbeelden kunnen geven. Het gebrek aan toezicht en begeleiding kan leiden tot crimineel gedrag bij de jeugd, met alle

gevolgen van dien. Daarom is het belangrijk om niet alleen te focussen op strafrechtelijke maatregelen, maar ook op preventie en ondersteuning van gezinnen.

Het aanpakken van criminele families vereist een integrale benadering, waarbij niet alleen naar de individuele leden gekeken wordt, maar naar het geheel. Dit betekent dat er in vroegtijdige signalering geïnvesteerd moet worden, samenwerking tussen verschillende instanties en het doorbreken van intergenerationele patronen van criminaliteit.

“Er zal vooral bij de jeugd geïnvesteerd moeten worden, generatie op generatie moet onderbroken worden. Dat kan door middel van hulpverlening. Voornamelijk bij de jeugd moeten dingen veranderen. PmG zal daar onderdeel van moeten zijn. Want als jij als minderjarige met je vriendje, uit een criminele familie, met de gedachte we kunnen snel geld verdienen door te gaan jatten, dan zitten daar hele grote gevolgen aan. Bijvoorbeeld geen VOG, op school geen stages kunnen krijgen. Vanuit huis uit hebben ze dat niet meegekregen, daaruit valt heel veel te halen.” – P6

“Maar ik zou systemisch adviseren. Dus dat het hele gezin aangepakt wordt, want anders kun je een kind wel van alles leren. Maar als je vervolgens onder druk wordt gezet of zijn ouders op wat voor manier dan ook ze blijven hoe dan ook loyaal aan hun ouders.” – P7

5. Conclusie en discussie

Het doel van dit onderzoek was om een beeld te krijgen van criminele families in Leeuwarden waarbij er meer zicht komt op de aard, omvang en activiteiten van de families in de gemeente. De conclusie is per deelvraag geformuleerd en leidt tot een algehele centrale conclusie, waardoor er antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek. Daarnaast zullen de beperkingen van het onderzoek worden toegelicht. Tot slot worden er in dit hoofdstuk verschillende aanbevelingen gedaan aan de hand van de laatste deelvraag.

5.1 Conclusie

Binnen dit onderzoek stond de volgende hoofdvraag centraal: *‘Wat is de aard en omvang van criminele families in de gemeente Leeuwarden en bij welke criminele activiteiten zijn zij betrokken?’* De centrale vraag is opgedeeld in vijf deelvragen. Deze zullen hieronder beschreven worden.

5.1.1 Deelvraag 1

De eerste deelvraag richtte zich op de aard en omvang van de criminele families in Leeuwarden, en luidde als volgt: *Hoeveel families in Leeuwarden zijn betrokken bij criminele activiteiten en wat zijn hun kenmerken?*

Uit de bevindingen blijkt dat participanten, hoewel ze niet expliciet spreken over het concept van criminele families, wel begrijpen wat ermee wordt bedoeld. Ze praten voornamelijk over familienamen en hebben meteen een idee van wat er met de desbetreffende familie aan de hand is. Participanten maken onderscheid tussen twee soorten families. Enerzijds zijn er de asociale, aanwezige families die overlast veroorzaken en strafbare feiten plegen, terwijl er anderzijds families zijn die ervan buitenaf netjes en beschaafd uitzien, maar zich ondertussen asociaal gedragen door bijvoorbeeld witwaspraktijken. Voor een passende interventie is het belangrijk om een samenhangend patroon te identificeren binnen deze families die betrokken zijn bij illegale activiteiten. Deze patronen zijn vaak herkenbaar binnen specifieke familie-eenheden die zich bezighouden met illegale praktijken (Tops & Torre, 2014).

Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat het specifieke aantal criminele families in Leeuwarden moeilijk te bepalen is. Sommige participanten noemen drie tot vier families, terwijl anderen spreken over tien tot vijftien families. Het inzicht verschilt per organisatie, mogelijk door de aard van de meldingen die zij ontvangen. De politie ontvangt misdaadmeldingen en kan op basis van namen of eerdere ervaringen bepalen of personen tot een criminele familie behoren. Daarentegen ontdekken medewerkers van het sociaal

wijkteam, gemeentemedewerkers of jeugdbeschermers dit via gesprekken met familieleden of tijdens vergaderingen waar deze zaken worden besproken. Beide partijen geven aan dat ze met elkaar communiceren wanneer een probleem buiten hun eigen expertise valt of wanneer ze het belangrijk vinden dat de andere partij op de hoogte is van de situatie van de familie. Doordat alle partijen een ander aantal aangeeft, is het moeilijk om een exact aantal te noemen. Omdat bij de meeste interviews met één of twee participanten werd gesproken en bij de wijkagenten met tien participanten, lijkt het aannemelijk dat er tussen de tien en vijftien criminele families in Leeuwarden wonen.

Ondanks deze variatie spreken de participanten vaak binnen hun organisatie over dezelfde families, wat aangeeft dat deze families regelmatig in de aandacht staan van betrokken instanties. Daarnaast is het opvallend dat de participanten alerter zijn wanneer ze bekende namen tegenkomen. Ze zijn goed op de hoogte van de namen die vaak opduiken en kunnen zelfs de hele familiegeschiedenis reconstrueren. Deze bekende namen hebben soms een negatieve invloed op de kansen van individuele familieleden, waardoor zelfs iemand met goede bedoelingen geweigerd kan worden vanwege zijn beruchte achternaam.

5.1.2 Deelvraag 2

De tweede deelvraag richtte zich op de criminele activiteiten die de families uitvoeren, en luidde als volgt: *Welke specifieke criminele activiteiten worden door deze families uitgevoerd?*

Uit de bevindingen blijkt dat de families zich bezighouden met verschillende criminele activiteiten, zoals druggerelateerde misdrijven, witwassen, vastgoedfraude, zorgfraude en openlijke geweldpleging. De onderzoeken van Top en Torre (2014) en Kendler et al. (2015) laten ook zien dat criminele families betrokken zijn bij diverse criminele activiteiten en zich vaak niet beperken tot één specifieke vorm van criminaliteit, wat overeenkomt met de bevindingen uit de interviews. Participanten benadrukken dat niet alle activiteiten zichtbaar zijn voor buitenstaanders, wat resulteert in verschillende perspectieven over de aard van de misdrijven. Dit verschil in perspectief komt doordat participanten de families op verschillende manieren observeren. De politie richt zich voornamelijk op het waarnemen van strafbare feiten en de daaruit voortvloeiende overlast. Dit betekent dat zij vooral kijken naar concrete misdrijven, zoals diefstal, geweld en drughandel, en hoe deze activiteiten de openbare orde verstoren. Aan de andere kant zijn sociaalwerkers meer gericht op het observeren van het gedrag van de familie en de onderliggende problematiek die daarmee gepaard gaat. Dit omvat het begrijpen van sociale dynamieken binnen de familie, zoals armoede,

opvoedingsproblemen en mentale gezondheid. Sociaalwerkers proberen te achterhalen wat de oorzaken zijn van crimineel gedrag en welke sociale factoren bijdragen aan de problematiek van de familie. Door deze verschillende benaderingen ontstaat er een uiteenlopend beeld van de criminele activiteiten en de omvang daarvan. Waar de politie misschien meerdere strafbare feiten en de betrokkenheid van families daarbij registreert, ziet een sociaalwerker wellicht een breder beeld aan sociale problemen die niet altijd direct als misdaden worden gezien, maar wel bijdragen aan het criminele gedrag. Dit verschil in focus en waarneming zorgt ervoor dat er geen eenduidig beeld ontstaat van de omvang en aard van de criminele activiteiten binnen deze families.

Uit de resultaten is verder gebleken dat er een opmerkelijke tweedeling binnen de sociale achtergrond van deze criminele families is, namelijk de aanwezigheid van zowel vaardige als minder bedreven individuen. Sommige families zijn zeer bedreven in het manipuleren en opzoeken van de juridische randjes, terwijl andere families zich meer bezighouden met overlast gevende vormen van criminaliteit. Dit illustreert de diversiteit van criminele activiteiten tussen deze families, variërend van straatcriminaliteit tot geavanceerde financiële fraudepraktijken.

Uit de resultaten is tevens gebleken dat er het meest gesproken wordt over de betrokkenheid bij drugscriminaliteit. Deze betrokkenheid varieert van de verkoop van drugs tot het witwassen van de opbrengsten, een bevinding die overeenkomt met de literatuur (Tops & Torre, 2014). Vaak begint deze betrokkenheid op een kleinere schaal, bijvoorbeeld met lichte overtredingen of kleine delicten, en escaleert het vervolgens naar ernstigere criminele activiteiten, zoals drugshandel, geweldsmisdrijven of georganiseerde misdaad. Het dealen van drugs wordt door de participanten beschouwd als een van de meest zichtbare vormen van criminaliteit binnen deze families. Hoewel drugscriminaliteit vaak als de meest zichtbare vorm van criminaliteit wordt genoemd, moet worden gekeken dat zichtbaarheid niet betekent dat het de meest voorkomende vorm van criminaliteit is. Andere vormen van criminaliteit, zoals inbraken, diefstal of fraude, kunnen minder opvallen maar net zo aanwezig zijn. Dit kan komen door de politieactiviteiten en mediaberichtgeving, die vaak gericht zijn op de bestrijding van drugsgerelateerde misdrijven. Hierdoor kunnen andere vormen van criminaliteit onderbelicht blijven.

Uit de bevindingen is ook gebleken dat binnen deze families een categorie van witteboordencriminaliteit is, zoals vastgoedfraude, die minder opvallend maar daarom niet minder schadelijk is (Tops & Torre, 2014; Kendler et al., 2015). Dit zorgt ervoor dat de complexiteit van criminele activiteiten in Leeuwarden verder reikt dan alleen de meer voor de

hand liggende vormen van criminaliteit. De diversiteit van criminele activiteiten binnen families wordt hiermee geïllustreerd, variërend van strafbare feiten op straatniveau tot geavanceerde financiële fraudepraktijken.

5.1.3 Deelvraag 3

De derde deelvraag richtte zich op de sociale en economische achtergronden van de families, en luidde als volgt: *Wat zijn de sociale en economische achtergronden van deze criminele families?*

De bevindingen suggereren dat het gezinsklimaat een belangrijke rol speelt bij het begrijpen van de intergenerationele criminaliteit (Moors & Spapens, 2017). Tevens spelen familiebanden een cruciale rol bij het betrokken raken van kinderen in de criminele wereld (Weijers et al., 2021; Boer et al., 2020)). Criminele families hebben vaak te kampen met gebroken gezinnen, waarbij scheidingen en alleenstaand ouderschap veelvoorkomend zijn. Ook dragen factoren zoals armoedige leefomstandigheden en afwijkende gezinskenmerken, waaronder grootte, eenoudergezinnen, stiefouders en gebrek aan binding met sociale instituties, bij aan een verhoogd risico op criminaliteit. Deze risicofactoren hebben invloed op de gezinsdynamiek en kunnen resulteren in beperkte sociale controle binnen het gezin.

Uit de interviews kwam dan ook naar voren dat dit bijdraagt aan instabiliteit binnen de familie, met name door het ontbreken van een vaderfiguur als rolmodel voor de jongens. Generatie op generatie worden criminele gedragingen doorgegeven, waarbij zonen automatisch betrokken raken bij praktijken die hun vaders hebben opgezet, en die zich uitstrekken van drugshandel tot witwassen. Deze bevindingen worden ondersteund door de literatuur (Besjes & Van Gaalen, 2018; Moors & Spapens, 2017; Van de Weijer et al., 2011).

Daarnaast spelen financiële problemen een rol binnen deze families, waarbij armoede vaak leidt tot verslavingsproblemen, gedragsstoornissen, en verwaarlozing. Het opvallende verschil tussen de financiële moeilijkheden en de materiële welvaart die sommige families tonen, wekt vermoedens op van mogelijke betrokkenheid bij criminele activiteiten zoals witwassen. Ondanks dat deze families vaak in armoede leven, beschikken zij toch over luxegoederen die anderen met hun inkomen niet kunnen kopen.

5.1.4 Deelvraag 4

De vierde deelvraag richtte zich op de impact die de families in Leeuwarden hebben op de samenleving en veiligheid, en luidde als volgt: *Welke impact hebben criminele families op de lokale samenleving in Leeuwarden?*

De aanwezigheid van criminele families in Leeuwarden heeft aanzienlijke gevolgen voor de lokale samenleving en veiligheid, zoals blijkt uit zowel de interviews als literatuur. Criminele families hebben de neiging om zich te vestigen in specifieke wijken, met name in achterstandswijken, waar ze een negatieve invloed uitoefenen op de leefbaarheid en veiligheid (Boer et al., 2020; Tops & Torren, 2014). Uit de interviews is gebleken dat Leeuwarden-Oost vaker dan elders wordt gezien als de voedingsbodem voor criminaliteit. De families kunnen een hele straat domineren, waardoor ze de sociale cohesie en het welzijn van de gemeenschap aantasten.

Uit de resultaten is gebleken dat de aanwezigheid van deze families vaak de inspanningen om achterstandswijken te verbeteren bemoeilijkt en mensen met diverse achtergronden lijkt aan te trekken. Hoewel ze trachten een gesloten gemeenschap te vormen, opereren ze soms als 'wijkkoningen', waarbij ze informele macht uitoefenen en loyaliteit onder buurtgenoten afdwingen (Tops & Torren, 2014).

Aan de andere kant is gebleken dat participanten over een tweedeling spreken als het over de invloed op hun omgeving gaat. Hier kan weer de tweedeling gemaakt worden tussen de asociale, aanwezige families en de families die ervan buitenaf netjes en beschaafd uitzien, maar dat eigenlijk niet zijn. Zo maakt de eerste soort familie meer overlast in de buurt en zal het zich ook asociaal naar de omgeving gedragen. Aan de andere kant veroorzaakt de netjes en beschaafd ogende families juist minder directe overlast veroorzaken. Zij blijven liever onder de radar. Daardoor heeft de directe omgeving minder last van deze familieleden.

Verder is gebleken dat criminele familie zich niet alleen vestigen in achterstandswijken zoals Leeuwarden-Oost, maar ze verspreiden zich ook naar andere delen van de stad en zelfs naar omliggende gebieden rondom de stad.

5.1.5 Deelvraag 5

De vijfde deelvraag richtte zich op een aanpak die passend is om criminaliteit binnen families in Leeuwarden te minimaliseren, en luidde als volgt: *Welke aanpak is passend om de criminaliteit binnen families in Leeuwarden te minimaliseren?*

Ten eerste wijzen de resultaten uit dat het duidelijk moet zijn wat het fenomeen criminele families precies inhoudt. In dit onderzoek is gebleken dat daar geen simpel antwoord op gegeven kan worden. Zoals eerder genoemd wordt er voornamelijk over twee groepen gesproken: de asociale, aanwezige families en de families die ervan buitenaf netjes en beschaafd uitzien. Met deze twee groepen als uitgangspunt, kan er gekeken worden welke aanpak passend is om criminaliteit binnen deze families te minimaliseren.

De participanten gaven aan dat er een integrale en op maat gemaakte aanpak vereist is om deze criminaliteit in Leeuwarden te minimaliseren. Deze aanpak moet gericht zijn op het hele systeem, zowel jongeren als ouders. Kortom, de hele familie. Deze bevinding wordt ondersteund door de literatuur (Boer et al., 2020). Er moeten interventies worden ontwikkeld die niet alleen gericht zijn op strafrechtelijke maatregelen, maar ook op preventie en ondersteuning van gezinnen (Boer et al., 2020). Het is van essentieel belang dat Leeuwarden strategieën en interventies implementeren die zich richten op het doorbreken van generatie-effecten van criminaliteit binnen deze families (Moors & Spapens, 2017). De interventies worden verder uitgewerkt in het volgende kopje aanbevelingen.

Daarnaast moet er een nauwe samenwerking zijn tussen verschillende instanties, zoals de politie, justitie, reclassering, welzijnswerkers, jeugdzorg, leerplicht, de Belastingdienst, de kindbescherming en de gemeente (Moors & Spapens, 2017). Deze samenwerking creëert een netwerk van ondersteuning en expertise dat cruciaal is voor het identificeren van de behoeftes van de instanties en het aanpakken van de familieleden (Boer et al., 2020). Om effectieve interventies mogelijk te maken, moeten instanties een evenwicht vinden tussen het waarborgen van privacy en het delen van relevante informatie (Boer et al., 2020). Dit vereist het overwinnen van wettelijke en procedurele belemmeringen bij het uitwisselen van informatie tussen verschillende instanties en organisaties (Boer et al., 2020).

Ten slotte is het van belang om te investeren in vroegtijdige signalering en het doorbreken van intergenerationele patronen van criminaliteit binnen deze families (Boer et al., 2020). Dit betekent dat er intensief samengewerkt moet worden tussen verschillende disciplines, zoals sociale hulpverlening, onderwijs, gezondheidszorg en rechtshandhaving. Door een integrale benadering te hanteren, waarbij de focus ligt op preventie, ondersteuning en samenwerking tussen verschillende instanties, kan de criminaliteit binnen families in Leeuwarden effectief worden geminimaliseerd. De interventies worden verder uitgewerkt in het volgende kopje aanbevelingen.

5.2 Hoofdvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt: “*Wat is de aard, omvang en activiteiten van criminele families in Leeuwarden?*”. Met behulp van de hierboven verstrekte antwoorden op de deelvragen kan de hoofdvraag beantwoord worden.

Op basis van dit onderzoek kan er gesteld worden dat de aard van criminele families in Leeuwarden complex en veelzijdig is, waardoor een eenduidige definitie moeilijk te formuleren is. Participanten maken onderscheid tussen twee soorten families: enerzijds de

openlijk asociale families die overlast veroorzaken en strafbare feiten plegen, en anderzijds families die ervan buitenaf netjes en beschaafd uitzien, maar zich ondergronds asociaal gedragen door bijvoorbeeld witwaspraktijken. Bovendien blijkt uit de bevindingen dat binnen beide typen families sprake is van intergenerationele overdracht van crimineel gedrag, waarbij de activiteiten van jongs af aan worden doorgegeven aan de volgende generatie. Deze overdracht draagt bij aan het ontstaan van normen en waarden binnen de familie die moeilijk te doorbreken zijn.

Het onderzoek laat zien dat het lastig is om een precieze omvang van deze criminele families vast te stellen, aangezien ze per instantie variëren in grootte en samenstelling. Desondanks schatten participanten dat er mogelijk maximaal vijftien families actief zijn in de criminele wereld van Leeuwarden. Hoewel er geen exacte definitie is van de omvang van deze families, laten de resultaten zien dat bepaalde families voortdurend aanwezig zijn in de regio's waar de betrokken instanties actief zijn.

Verder tonen de resultaten aan dat criminele families in Leeuwarden zich bezighouden met diverse vormen van criminaliteit, waaronder druggerelateerde misdrijven, witwassen, vastgoedfraude, zorgfraude en openlijke geweldpleging. Onderzoek door Tops en Torre (2014) en Kendler et al. (2015) ondersteunt deze conclusie. Niet alle activiteiten zijn echter zichtbaar voor buitenstaanders, wat leidt tot verschillende perspectieven over de aard van de misdrijven. De meeste aandacht in de bevindingen gaat uit naar de betrokkenheid van criminele families bij drugshandel, variërend van verkoop tot het witwassen van de opbrengsten. Deze bevinding komt overeen met bevindingen in de literatuur (Tops & Torre, 2014). Drugshandel wordt beschouwd als een van de meest zichtbare vormen van criminaliteit binnen deze families. Dit toont aan dat de complexiteit van criminele activiteiten in Leeuwarden verder reikt dan alleen de meer voor de hand liggende vormen van criminaliteit, wat de diversiteit van criminele activiteiten binnen deze families illustreert.

Kortom, het onderzoek naar criminele families in Leeuwarden leidt tot de conclusie dat het begrip ‘criminele families’ te breed is om een dergelijk diverse groep nauwkeurig te kenmerken. Zoals eerder besproken, kan worden opgemerkt dat er een tweedeling is binnen deze families: enerzijds zijn er de openlijk asociale families, terwijl anderzijds sommige families een nette en beschaafde buitenkant behouden. Bovendien zijn er verschillende vormen van criminaliteit waarbij deze families betrokken zijn, variërend van druggerelateerde activiteiten tot witwassen. Het is ook van belang op te merken dat elke familie te maken heeft met unieke uitdagingen en problemen, waardoor maatwerk altijd geboden moet worden.

Deze conclusie sluit grotendeels aan bij het conceptueel model dat wordt weergegeven in Figuur 1 (zie Hoofdstuk 2.4). Het model toont aan dat criminele families ontstaan en voortbestaan door generatie-overdracht, genetische aanleg, gebroken gezinsstructuren en armoedige omstandigheden. Deze factoren leiden tot risico's zoals criminele activiteiten. Bovendien vermengen deze families de onder- en bovenwereld en oefenen ze een negatieve invloed uit op woonwijken, wat inspanningen om de wijk te verbeteren kan belemmeren. Ook uit de resultaten is gebleken dat in Leeuwarden de criminele families ontstaan en voortbestaan door deze factoren en wat zich uit tot risico's.

5.3 Beperkingen

Gedurende het onderzoek zijn enkele uitdagingen en beperkingen vastgesteld die invloed hebben op zowel de globale kwaliteit als de wetenschappelijke nauwkeurigheid van het onderzoek. Een eerste beperking van dit onderzoek is dat de onderzoeker weinig ervaring had met het afnemen van interviews, waardoor er mogelijk niet voldoende doorgevraagd werd. Om dit risico te verkleinen, zijn er meerdere vervolgvragen opgesteld in het interviewschema. Dit heeft bijgedragen aan beter doorvragen en het vasthouden aan de rode draad van het gesprek.

Een tweede beperking van dit onderzoek lag in de samenstelling van de participantengroep. De geïnterviewde participanten waren niet zelf afkomstig uit families waarin criminaliteit een rol speelt, maar werkten bij organisaties of instanties die te maken hebben met dergelijke families. Dit resulteerde in een perspectief dat voornamelijk gebaseerd is op de waarnemingen van de gesproken participanten en dat perspectief is dus vanuit betrokken organisaties bezien. Als gevolg hiervan zijn de opvattingen en standpunten vanuit het perspectief van een criminele familie zelf niet weergegeven. Als er (meer) participanten waren geïnterviewd die zelf uit een criminele familie kwamen, had dit invloed gehad op de resultaten. Het toevoegen van participanten met een criminele achtergrond zou een breder scala aan perspectieven hebben vertegenwoordigd. Dit zou een dieper inzicht hebben geboden in hun leefomstandigheden en benadrukt hebben hoe uitdagend het is om de generatie-overstijgende criminaliteit te doorbreken. Niettemin werd één persoon geïnterviewd die afkomstig was uit een gezin waarin criminaliteit een prominente rol speelde, hoewel dit slechts beknopt wordt behandeld in Bijlage 3. Voor toekomstig onderzoek zou een benadering waarbij deze families zelf worden geïnterviewd een meer diepgaand inzicht kunnen verschaffen in hun perspectieven en denkwijzen.

Een derde beperking van dit onderzoek is het aantal geïnterviewde participanten.

Hoewel er na negen interviews saturatie optrad doordat in de laatste interviews geen nieuwe opvattingen of opvallende ervaringen meer werden gedeeld door de participanten (Hennink et al., 2020), is het wijs om in vervolgonderzoek een groter aantal participanten te betrekken. Oorspronkelijk was het streven om minimaal tien interviews te houden, maar dit bleek in de praktijk lastiger dan vooraf gedacht. Desalniettemin werden veel van deze interviews met twee of meer participanten gehouden, wat ervoor zorgt dat informatie minder snel ontbreekt omdat de participanten elkaar kunnen aanvullen. Echter, voor vervolgonderzoek zou het nuttig kunnen zijn om een breder scala aan betrokken partijen te interviewen, waaronder instanties die werken met families waarin criminaliteit voorkomt, evenals de families zelf. Denk bijvoorbeeld aan consultatiebureaus, scholen, HALT-medewerkers, en andere organisaties die met jongeren werken en mogelijk zicht hebben op criminele activiteiten thuis. Dit zou kunnen resulteren in een groter aantal interviews, waardoor een meer uitgebreid inzicht kan worden verkregen.

Een vierde beperking van dit onderzoek betreft de mogelijke vooroordelen die de participanten met zich meebrengen wat invloed heeft op de onderzoeker. Er wordt vaak gesproken over een specifieke groep mensen die illegaal of asociaal gedrag vertonen, wat doorgaans gepaard gaat met vooroordelen in de samenleving. Het is denkbaar dat de participanten ook vooroordelen hebben ten aanzien van deze groep, wat de mogelijkheid van een vertekend beeld in de resultaten met zich meebrengt. Zo kunnen vooroordelen, zoals het idee dat het ontbreken van een vaderfiguur de oorzaak is van crimineel gedrag of een gebrek aan normen en waarden, zijn slechts oordelen. Als onderzoeker is het cruciaal om interviews met een open blik te benaderen en zich niet te laten leiden door deze vooroordelen. Het is belangrijk om zich te richten op de feitelijke waarnemingen en objectieve bevindingen. Desondanks blijft er een risico op een gebrek aan objectiviteit, wat aangeeft dat voor vervolgonderzoek meerdere onderzoekers betrokken zouden kunnen zijn om zo de objectiviteit te waarborgen.

5.4 Aanbevelingen voor de praktijk

Op basis van de onderzoeksresultaten kunnen enkele aanbevelingen voor de praktijk worden geformuleerd. De eerste aanbeveling is gericht op de diverse aard van deze families en hun betrokkenheid bij verschillende vormen van criminaliteit. Het is daarom moeilijk om één uniforme aanpak te formuleren die voor alle gevallen effectief is. Wat werkt voor de ene familie, werkt mogelijk niet voor de andere, gezien de variatie in gedrag, achtergrond en sociale omstandigheden. Bovendien vereist een effectieve aanpak een diepgaand begrip van

de specifieke problemen en uitdagingen waarmee elke familie te maken heeft. Het brede begrip "criminele families" biedt geen gedetailleerde inzichten in deze nuances, waardoor het moeilijk is om gerichte interventies te ontwerpen die op maat zijn gemaakt voor elke situatie. Dit onderstreept het belang van een integrale benadering waarbij rekening wordt gehouden met de diversiteit binnen criminele families en waarbij interventies flexibel en aanpasbaar zijn om doeltreffend te kunnen zijn. Daarom zouden hulpverleners zich eerst moeten richten op de aard van de criminaliteit binnen de familie en de specifieke problemen die daaruit voortvloeien. Een mogelijkheid is om categorieën te creëren die deze families van elkaar onderscheiden, zoals overlastgevende en onderduikende families. Zo zou voor overlastgevende families een meer gedragsgerichte benadering moeten worden gevolgd, waarbij bijvoorbeeld een multidisciplinaire aanpak kan worden toegepast. Dit houdt in dat verschillende instanties betrokken raken, zoals sociale diensten, justitie en scholen, om de familie weer op het juiste pad te helpen. Voor onderduikende families moet eerst worden gekeken naar de strafbare feiten, waarbij justitie de primaire rol speelt. Vervolgens kan worden beoordeeld of er ook hulp nodig is van hulpverlenende instanties, zoals bijvoorbeeld het wijkteam. Op basis hiervan kunnen passende strategieën worden ontwikkeld om de familie weer op het juiste spoor te krijgen.

De tweede aanbeveling is gericht op de benadering van instanties en overheidsorganisaties. Het is namelijk van belang dat instanties en overheidsorganisaties een benadering hanteren die gericht is op hulpverlening en ondersteuning in plaats van straffen alleen. Het is belangrijk dat deze instanties een integrale benadering hanteren, waarbij ze niet alleen de individuele leden van deze families helpen, maar ook oog hebben voor de sociale context waarin ze leven. Dit kan onder meer inhouden dat er programma's worden ontwikkeld die gericht zijn op het verbeteren van de sociaaleconomische omstandigheden van deze families, het bieden van onderwijs- en werkgelegenheidskansen en het verstrekken van gepaste psychologische en sociale ondersteuning. Door een dergelijke benadering te hanteren, kunnen instanties bijdragen aan het doorbreken van de vicieuze cirkel van criminaliteit en armoede en kunnen ze deze families helpen om weer op het rechte pad te komen. Het is echter belangrijk op te merken dat hulporganisaties mogelijk meer middelen en ondersteuning nodig hebben om deze benadering daadwerkelijk effectief te maken.

Een aanvullende aanbeveling richt zich op systematisch handelen. Binnen familiale structuren is er een diep gewortelde loyaliteit die voorkomt dat familieleden snel informatie doorspelen naar overheidsinstanties of hulpverlenende organisaties. Daarom is het van essentieel belang om systematisch te werk te gaan binnen deze families. Op deze manier

kunnen bestaande familiepatronen doorbroken worden en kunnen kinderen opgroeien in een veilige omgeving. Dit systeem biedt de mogelijkheid om de normen en waarden binnen dergelijke families te verbeteren, waardoor criminaliteit niet langer als normaal wordt beschouwd.

De derde aanbeveling richt zich op de jeugd en benadrukt het belang van preventieve maatregelen om kinderen op het juiste pad te houden of te brengen. Jongeren zijn vaak niet in staat om ver vooruit te kijken en de volledige gevolgen van hun acties te overzien. Het is essentieel om dit te erkennen. Een jongere zou bijvoorbeeld kunnen besluiten om in te breken of geld te stelen voor wat geld zonder de bredere consequenties te begrijpen. Dit kan resulteren in een aantekening bij HALT of het volbrengen van een taakstraf. De bevindingen van het onderzoek benadrukken het belang van vroegtijdige interventie en preventie om te voorkomen dat jongeren worden meegeslept in criminele activiteiten. In dit opzicht kan het programma "Preventie met Gezag" een waardevolle aanvulling zijn. Het is daarom van cruciaal belang dat scholen in Leeuwarden worden uitgerust met passende voorlichting en middelen om vroegtijdig signalen van potentiële risico's bij kinderen uit criminele families te herkennen en aan te pakken. Voorlichtingsprogramma's kunnen worden ontwikkeld om leerkrachten en schoolpersoneel te informeren over de specifieke kenmerken en risicofactoren van kinderen uit dergelijke families, evenals over effectieve strategieën om deze kinderen te ondersteunen en te begeleiden. Daarnaast kunnen scholen samenwerken met lokale instanties en hulpverleners om vroegtijdige interventies te organiseren, om zo deze kinderen te helpen hun weg te vinden naar een positieve ontwikkeling en toekomst.

Een aanvulling hierop is het actief betrekken van ouders bij preventieve maatregelen. Het staat niet vast dat beide ouders betrokken zijn bij criminele activiteiten, noch dat zij wensen dat hun kinderen betrokken raken bij criminaliteit. Om ouders te betrekken in preventieve acties, waaronder het herkennen van risicovol gedrag en het bieden van opvoedingsondersteuning, is van belang. Indien beide ouders niet bereid zijn om mee te werken, is het van cruciaal belang om alternatieve strategieën te overwegen om de preventieve inspanningen voort te zetten. Een mogelijke optie hiervoor is het inzetten van (school)maatschappelijk werkers.

Literatuur

- Adjiembaks, S. D., Boer, A. H., & Oude Lansink, M. J. (2022). (On)zichtbare beelden van jonge aanwas in de drugscriminaliteit. In www.veiligheidscoalitie.nl. Geraadpleegd op 4 april 2024, van <https://veiligheidscoalitie.nl/nieuws/onderzoek-onzichtbare-beelden-biedt-meer-zicht-op-jonge-aanwas-in-de-harddrugscriminaliteit-1>
- Bervoets, E. & Wijk A. van (2016). Drie drugsnetwerken in een kleine stad. *Tijdschrift voor Criminologie*, 3, 3-19
- Besemer, S., Ahmad, S. I., Hinshaw, S. P., & Farrington, D. P. (2017). A systematic review and meta-analysis of the intergenerational transmission of criminal behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 37, 161–178.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.10.004>
- Boer, A., Ceulen, R., Moors, H., & Spapens, T. (2020). *Interveniëren in criminele families* (1ste editie). Sdu B.V.
- Boeije, H. (2010). *Analysis in Qualitative Research* (1ste editie). SAGE Publications.
- Bovenkerk, F. (2001). *Misdaadprofielen*, Amsterdam: Meulenhoff.
- Bovenkerk, F. (2008) ‘Cultuur in de Nederlandse criminologie’, in: D. Siegel & F. van Gemert, *Culturele criminologie*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Braun, V., & Clarke, V. (2023). Is thematic analysis used well in health psychology? A critical review of published research, with recommendations for quality practice and reporting. *Health Psychology Review*, 1–24.
<https://doi.org/10.1080/17437199.2022.2161594>
- Byrne, D. (2021). A worked example of Braun and Clarke’s approach to reflexive thematic analysis. *Quality & Quantity*, 56(3), 1391-1412. <https://doi.org/10.1007/s11135-021-01182-y>

- Calderoni, F., Campedelli, G.M., Comunale, T., Marchesi, M. E. en Savona, E. U. (2020). Rekrutering into organised criminal groups: A systematic review. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, (583), 1-28.
- Caspi, A., J. McClay, T.E. Moffitt, J. Mill, J. Martin & I.W. Craig, (2002) ‘Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children’, *Science*, 297, pp. 851-854.
- Comunale, T., Calderoni, F., Marchesi, M., Superchi, E., & Campedelli, G. M. (2020). Systematic Review of the Social, Psychological and Economic Factors Relating to Involvement and Recruitment into Organized Crime. In D. Weisburg, E. U. Savona, B. Hasisi & F. Calderoni (Eds.), *Understanding Recruitment to Organized Crime and Terrorism*, pp. 174-204. Switzerland: Springer.
- Dykstra, P., & de Valk, H. (2007). Criminelen in de familie: Verband tussen crimineel gedrag en bevolkingskenmerken onderzocht. *Demos (The Hague)*, 23(1), 6-8.
- Ferwerda, H. (2017). *Aanpak criminele families in Amsterdam*. Bureau Beke. Geraadpleegd op 7 maart 2023, van https://www.bureaubeke.nl/doc/2017/Notitie_Aanpak_crim_families_in_Amsterdam_nieuw.pdf
- Ferwerda, H., de Graaf, H. B., Lesscher, H., & Saadat, N. (2018). Het Dalton-effect voorkomen. Nut, noodzaak en lessen voor de aanpak van criminele families. *Tijdschrift voor de Politie*, 44-48.
- Ferwerda, H., Brouwer, N., Hölzken, I. en Kroese, L. (2021). *Misdaadcarrières voorkomen en doorbreken*. Arnhem: Bureau Beke.
- Guerreiro, A., Gomes. S., & Sousa, P., (2021). ‘Incarceration and intergenerational family relations in organized crime’, in: S. Gomes, J.L. de Carvalho & V. Duarte (red.), *Incarceration and generation. Volume II*, Cham: Palgrave Macmillan 2021, p. 201-226. Kleemans & Van de Bunt 2008
- Hennink, M., Hutter, I. & Bailey, A. (2020). *Qualitative research methods*. SAGE.

- Kemp, L., Zolghadriha, S. en Gill, P. (2019). Pathways into organized crime: comparing founders and joiners. *Trends in Organized Crime*, 1(1), pp. 1-24.
- Kendler, KS, Ohlsson, H., Morris, NA, Sundquist, J., & Sundquist, K. (2015). Een Zweeds bevolkingsonderzoek naar de mechanismen van de overdracht van crimineel gedrag tussen ouders en nakomelingen. *Psychologische geneeskunde*, 45(5), 1093–1102.
- Kleemans, E. en Koppen, V. van (2020). Organized crime and criminal careers. *Crime and Justice*, 49(1), 385-423.
- Lam, J., R. van der Wal & N. Kop, (2018). *Sluipend gif. Een onderzoek naar ondermijnende criminaliteit*. Den Haag: Boom Criminologie.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? *Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation*. *New Directions for Program Evaluation*, 1986(30), 73–84.
<https://doi.org/10.1002/ev.1427>
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2022, 26 april). Extra geld voor aanpak jonge aanwas criminaliteit in 15 gemeenten. Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl.
<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/04/26/extra-geld-voor-aanpak-jonge-aanwas-criminaliteit-in-15-gemeenten>
- Ministerie van Algemene Zaken. (2024, 26 maart). *Ondermijnende criminaliteit*.
Ondermijning | Rijksoverheid.nl.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ondermijning/ondermijnende-criminaliteit#:~:text=Bovenwereld%20en%20onderwereld%20raken%20verweven,en%20explosies%20in%20woonwijken%20toe.>
- Moors, H., & Spapens, T. (2017). Criminele families in Noord-Brabant: Over generatie-effecten in de zware criminaliteit. *Justitiële verkenningen*, 43(2).
- Noordanus, P., Van der Torre, E., Tops, P., & Kester, J. (2021, februari). *Preventie met Gezag*. Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Geraadpleegd op 30 april 2023, van

https://hetccv.nl/fileadmin/Bestanden/Onderwerpen/Ondermijning_en_jongeren_toolbox_/GCO-Noordanus_Ondermijning_Preventie_met_Gezag.pdf

Nowell, L., Norris, J. M., White, D. L., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International journal of qualitative methods*, 16(1), 160940691773384. <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>

Platform OOV. (2024, 4 januari). Wat is de impact van ondermijning en georganiseerde criminaliteit op de samenleving? <https://platformoov.nl/wat-is-de-impact-van-ondermijning-en-georganiseerde-criminaliteit-op-de-samenleving/>

Rogers T., Goldstein N.J. & Fox C.R. (2018). Social Mobilisation, *Annual Review of Psychology*, 69, 16.1-16.25 <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010416-044103>

Thornberry, T. P., Krohn, M. D., Lizotte, A. J., Smith, C. A., & Tobin, K. (2003). *Gangs and delinquency in developmental perspective*. Cambridge University Press.

Tops, P. W., and E. J. Van der Torre. *Wijkenaanpak en ondermijnende criminaliteit*. Tilburg University, 2014.

Ultee, W. C., Arts, W. A., & Flap, H. D. (2003). *Sociologie. Vragen, uitspraken, bevindingen* (3de editie). Noordhoff.

Van de Rakt, M., Nieuwbeerta, P., & De Graaf, N. D. (2006). Zo vader, zo zoon? De intergenerationele overdracht van crimineel gedrag. *Tijdschrift Voor Criminologie* 2006, 48(4), 345–360. <https://pure.rug.nl/ws/files/14486804/13-RaktM-ZoVader-2006.pdf>

Van de Weijer, S., Bijleveld, C. C. J. H., & Blokland, A. A. J. (2011). De overdracht van gewelddadige delinquentie tussen drie generaties mannen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 53, 244-259.

- Van Dijk, M., Kleemans, E., & Eichelsheim, V. (2019). De moeder als facilitator van intergenerationele overdracht binnen de georganiseerde misdaad. *Tijdschrift voor Criminologie*, 61(2).
- Van Gaalen, R., & Besjes, G. (2018). Studying the intergenerational transmission of crime with population data: the System of Social statistical Datasets (SSD) of Statistics Netherlands. In *Intergenerational Continuity of Criminal and Antisocial Behaviour* (pp. 44-57). Routledge.
- Van Koppen, M.V. van Koppen, V.R. van der Geest, E.R. Kleemans & E.W. Kruisbergen, (2019) ‘Employment and crime: A longitudinal follow-up of organized crime offenders’, *European Journal of Criminology* doi: 10.1177/1477370820941287.
- Van Koppen, V. (2021). Daders van georganiseerde misdaad: wie zijn het en hoe raken ze betrokken? *Justitiële Verkenningen*, 47(4).
- Van Wingerde, K., van Santvoord, V., Moerland, R., Bisschop, L., & Nelen, H. (2021). Getting the ball rolling: de bottom-up organisatie van de versterking aanpak ondermijnende criminaliteit. *Justitiële Verkenningen*, 47(4).
- Weijers, I., Ferwerda, H., & Roks, R. (2021). Te groot voor de wijkagent, te klein voor de recherche. *PROCES*, (100), 5, 264-275.

Bijlagen

Bijlage 1a: interviewschema participanten

Operationalisatietabel interviewschema

Introductie

Als eerste wil ik je bedanken dat je mee wil doen aan dit interview. Zoals je misschien al weet neem ik deze interviews af voor mijn afstudeeronderzoek voor de master sociologie aan de Rijksuniversiteit hier in Groningen. Door mee te doen help je mee aan mijn scriptieonderzoek en help je gemeente Leeuwarden om in kaart te brengen hoe het fenomeen criminele families in de stad worden gezien.

Dit interview zal gaan over jouw ervaringen met betrekking tot criminele families en welk beeld jullie van hen hebben. Ik wil graag in kaart brengen hoe deze families eruitzien, hoe groot ze zijn, waar ze wonen en met welke criminele activiteiten zij zich bezighouden. Dit zal ongeveer een half uur tot drie kwartier duren. Eerst ga ik een paar dingen vertellen en dan kunnen we beginnen.

Alles wat je aan mij vertelt, zal vertrouwelijk worden behandeld. Je blijft in mijn onderzoek anoniem en alles wat je verteld wordt alleen gebruikt voor dit onderzoek. Dit betekent dat alleen mijn begeleider en ik de antwoorden kunnen zien die jij geeft. Je antwoorden worden opgeslagen in een beveiligde omgeving van het RIEC en wanneer het onderzoek is afgerond, zal de opname vernietigd worden.

Ik zou graag het interview willen opnemen, zodat ik geen informatie mis. Het zal alleen een geluidsopname zijn en geen video-opname. Vind je het goed als ik dit interview opneem? *[Antwoord respondent]*. Dan start ik zo meteen de opname en vraag ik nogmaals om toestemming om dit gesprek op te nemen, zodat jouw toestemming is vastgelegd.

Heb je nog vragen vooraf? *[Antwoord respondent]*. Het is altijd mogelijk om tijdens het interview ook vragen te stellen. Dan start ik nu de opname en beginnen we dit interview *[start opname]*. Vind je het goed dat dit gesprek wordt opgenomen? *[Antwoord respondent]*.

Tabel 2: Operationalisatietabel interviewschema

Soort vraag	Onderwerp	Vraag	Probe en subvraag	Functie
Achtergrondvragen	Persoonlijke vragen	Zou je jezelf willen voorstellen?	Werkervaring: <ul style="list-style-type: none"> - Hoe lang werkt u al als ... in Leeuwarden? - In welke wijk bent u werkzaam? 	Achtergrondinformatie krijgen van de participant en vertrouwensband opbouwen met de participant.
	Kennis criminele families	Wat verstaat u onder het fenomeen criminele families?	Ervaring met criminele familie: <ul style="list-style-type: none"> - Hoeveel criminele families kent u in Leeuwarden? 	Beeld te krijgen hoe de participant naar criminele kijkt en wat hij/zij er zelf onder verstaat.
Kernvragen	Actieve wijken	In welke wijk zijn de criminele families actief?	Voorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - Binnenstad - Potmargezone - Oud-Oost - Sonnenborgh e.o. - Westeinde e.o. - Vossepark & Helicon - Huizum-West - Nijlân & De Zwette - Heechterp & Schieringen - Camminghaburen e.o. - Bilgaard & Havankpark e.o. - Vrijheidswijk - Dokkumer le e.o. - Stiens e.o. - Aldlân & De Hemrik - Goutum 	Achterhalen in welke wijken de criminele families wonen volgens de participant.

		<ul style="list-style-type: none"> - Hempens/Teerns & Zuiderburen - De Zuidlanden - Dorpen Zuid-Oost - Dorpen Zuid-West 	
Ervaring criminele families	In hoeverre heeft u ervaring en komt u in aanmerking met deze families?	<p>Signalen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke signalen ziet u? - Welke criminele activiteiten richten zij (met name)? - Voorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> ○ Synthetische drugs ○ Hennep ○ Mensenhandel <ul style="list-style-type: none"> ▪ Criminele uitbuiting ▪ Seksuele uitbuiting ▪ Arbeidsuitbuiting ○ Mensensmokkel ○ Prostitutie ○ Cybercriminaliteit <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hacken, whatsapp/ marktplaats fraude ○ Financieel-economische criminaliteit <ul style="list-style-type: none"> ▪ Geldezel (afstaan bankpas) 	Beeld te krijgen welke ervaringen de participant met criminele families heeft.

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Misbruik en fraude in de vastgoedsector ○ Ongebruikelijk bezit en vermogen <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dure kleding/ auto's. ○ Milieucriminaliteit ○ PGB- en zorgfraude ○ Outlaw Motorcycle Gangs 	
<p>Hoeveel leden heeft deze familie gemiddeld?</p> <p>Hoeveel zijn er minderjarigen?</p>	<p>Aanwezigheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is hun rol en positie in de buurt? - Zijn er opvallende kenmerken bij de minderjarigen in het gezin? Denk aan gedrag bijvoorbeeld. 	<p>Beeld te krijgen hoeveel leden deze families hebben volgens de participant, en of daar veel minderjarigen ook in beeld zijn.</p>
<p>Zijn er, zover u weet, meerdere generaties van deze familie actief in de criminaliteit? Zo ja, om welke generaties gaat dat? (Denk aan grootouders, ouders, kinderen, kleinkinderen).</p>	<p>Generatie op generatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke onderliggende mechanismen ziet u als er gesproken wordt over generatie op generatie crimineel gedrag? - In welke stad/wijk wonen deze overige familieleden? - Welke criminele activiteiten richten zij zich (met name)? <p>Voorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Synthetische drugs ○ Hennep 	<p>Beeld te krijgen hoe de participant naar de generaties kijkt die actief zijn in de criminaliteit.</p>

- Mensenhandel
 - Criminele uitbuiting
 - Seksuele uitbuiting
 - Arbeidsuitbuiting
- Mensensmokkel
- Prostitutie
- Cybercriminaliteit
 - Hacken, whatsapp/
marktplaats
fraude
- Financieel-economische criminaliteit
 - Geldezel
(afstaan
bankpas)
- Misbruik en fraude in de vastgoedsector
- Ongebruikelijk bezit en vermogen
 - Dure kleding/
auto's.
- Milieucriminaliteit
- PGB- en zorgfraude
- Outlaw Motorcycle Gangs
- In hoeverre zijn er de afgelopen jaren

		veranderingen opgetreden binnen deze familie?	
Problemen binnen de familie	Welke problematiek is zichtbaar bij de familie? Denk aan sociale, zorg- en veiligheidsproblemen.	Voorbeeld: <ul style="list-style-type: none">○ Kindfactoren (ontwikkelings- of gedragsproblemen);○ Ouderfactoren (gedragsproblemen, criminaliteit, verslaving, laag zelfvertrouwen);○ Opvoeding (onvoldoende of inconsistente opvoedstrategieën);○ Gezinsfunctioneren (zoals huwelijks- of relatieproblemen, gezinsconflicten);○ Contextuele factoren (slechte huisvesting, negatieve levensgebeurtenissen, financiële problemen);○ Sociaalnetwerkproblemen (verstoord sociaal netwerk of een gebrek hieraan);○ Hulpverleningsproblemen (hier wordt bedoeld op een vaak lange hulpverleningsgeschiedenis).	Duidelijk te krijgen welke problemen de criminele families hebben of ervaren volgens de participant.

Afsluitende vragen	Interventies	Welke interventies voert ... uit om criminaliteit binnen families tegen te gaan?	<p>Samenwerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In hoeverre werken jullie samen met andere organisaties/instanties? 	Achterhalen welke interventies worden uitgevoerd om criminaliteit tegen te gaan binnen families.
		Wat gebeurt er qua aanpak tegen criminaliteit van families en wat zou er moeten gebeuren?	<p>Verbeteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Op welke wijze zou dit beter kunnen? - Welke instanties/organisaties zouden kunnen bijdragen om de aanpak nog succesvoller te maken? 	Achterhalen welke interventies volgens de participant kunnen werken om criminaliteit tegen te gaan binnen families.

Ik heb al mijn vragen gesteld zoals ik wilde. Is er iets dat je wilt toevoegen of misschien denk je dat ik iets belangrijks heb overgeslagen?

[Antwoord respondent]. Als je later nog vragen hebt of als er iets je te binnen schiet, aarzel dan niet om contact op te nemen.

Vind je het nuttig of interessant om mijn onderzoek te ontvangen als deze afgerond is?

Ik wil je heel hartelijk bedanken voor je tijd en bijdrage.

Bijlage 1b: interviewschema lid van criminele familie

Operationalisatietabel interviewschema

Introductie

Als eerste wil ik je bedanken dat je mee wil doen aan dit interview. Zoals je misschien al weet neem ik deze interviews af voor mijn afstudeeronderzoek voor de master sociologie aan de Rijksuniversiteit hier in Groningen. Door mee te doen help je mee aan mijn scriptieonderzoek en help je gemeente Leeuwarden om in kaart te brengen hoe het fenomeen criminele families in de stad worden gezien.

Dit interview zal gaan over jouw ervaringen binnen jouw familie waar crimineel gedrag een rol speelde. Het interview zal ongeveer een half uur tot driekwartier duren. Eerst ga ik een paar dingen vertellen en dan kunnen we beginnen.

Alles wat je aan mij vertelt, zal vertrouwelijk worden behandeld. Je blijft in mijn onderzoek anoniem en alles wat je verteld wordt alleen gebruikt voor dit onderzoek. Dit betekent dat alleen mijn begeleider en ik de antwoorden kunnen zien die jij geeft. Je antwoorden worden opgeslagen in een beveiligde omgeving van het RIEC en wanneer het onderzoek is afgerond, zal de opname vernietigd worden.

Ik zou graag het interview willen opnemen, zodat ik geen informatie mis. Het zal alleen een geluidsopname zijn en geen video-opname. Vind je het goed als ik dit interview opneem? [*Antwoord respondent*]. Dan start ik zo meteen de opname en vraag ik nogmaals om toestemming om dit gesprek op te nemen, zodat jouw toestemming is vastgelegd.

Heb je nog vragen vooraf? [*Antwoord respondent*]. Het is altijd mogelijk om tijdens het interview ook vragen te stellen. Dan start ik nu de opname en beginnen we dit interview [*start opname*]. Vind je het goed dat dit gesprek wordt opgenomen? [*Antwoord respondent*].

Tabel 2: Operationalisatietabel interviewschema

Soort vraag	Onderwerp	Vraag	Probe en subvraag
Achtergrondvragen	Persoonlijke vragen	Kunt u kort uw achtergrond schetsen en uw relatie met de criminele familie waaruit u afkomstig bent?	
	Betrokkenheid	Kunt u beschrijven hoe uw betrokkenheid bij criminele activiteiten is begonnen en welke factoren daarbij een rol speelden?	Ervaring: <ul style="list-style-type: none"> - Hoe lang was u betrokken bij criminele activiteiten en wat waren de aard van deze activiteiten?
	Beslissing om te stoppen	Wat was de belangrijkste motivatie voor u om te stoppen met het deelnemen aan criminele activiteiten?	Motivatie stoppen: <ul style="list-style-type: none"> - Kunt u enkele specifieke gebeurtenissen, situaties of overwegingen noemen die uw beslissing om te stoppen hebben beïnvloed?
Kernvragen	Impact criminele familie	Welke invloed heeft uw betrokkenheid bij de criminele familie gehad op uw persoonlijke ontwikkeling en identiteit?	Criminaliteit: <ul style="list-style-type: none"> - Op welke manieren heeft uw familie bijgedragen aan het in stand houden van de criminele activiteiten en het versterken van crimineel gedrag? - Heeft u ooit druk of dwang ervaren van uw familie om betrokken te blijven bij criminele activiteiten? Zo ja, kunt u hier een voorbeeld van geven?

Afsluitende vragen	Ondersteuning en re-integratie	Welke vormen van ondersteuning of begeleiding heeft u ontvangen bij uw re-integratie in de maatschappij?	Zinvol: <ul style="list-style-type: none">- Heeft deze ondersteuning u geholpen om te breken met het criminele verleden en uw leven op een positieve manier te veranderen? Zo ja, op welke manier?- Wat zou uw advies zijn aan andere ex-gedetineerden die uit een criminele familie komen en proberen een nieuw leven op te bouwen?
--------------------	--------------------------------	--	---

Ik heb al mijn vragen gesteld zoals ik wilde. Is er iets dat je wilt toevoegen of misschien denk je dat ik iets belangrijks heb overgeslagen?

[Antwoord respondent].

Ik wil je heel hartelijk bedanken voor je tijd en bijdrage.

Bijlage 2: Codeboek*Tabel 3 Codeboek*

Thema	Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Visie op criminele families	Definitie Criminele Families	Inductief	Participant vertelt wat hij onder de definitie criminele families verstaat.	Participant 1: <i>‘Voorheen hebben wij nooit echt in het fenomeen gedacht. Bij bepaalde familie of krijg ik gewoon namen in mijn hoofd van dat is criminele familie.’</i>
	Actieve wijk	Inductief	Participant vertelt in welke wijken de families zich vestigen.	Participant 6: <i>‘Leeuwarden-Oost is een beetje een achterstandsgebied en dat geeft wel de kans voor dit soort families om relatief goedkoop te wonen. Als je het hebt over Blitseard, dan komt een modale jan niet eens aan een woning dus daar zul je dat minder zien. Ook bij Zuiderburen. Dus dat kun je wel zien waar deze families zich huisvesten. Vooral juist bepaalde wijken niet, omdat dat boven modaal zit. Dus Leeuwarden-Oost is een achterstandsgebied en je ziet daar wel de populatie is dichter en groter dan in andere wijken. Zo moet je het zien.’</i>

	Aantal criminele families	Inductief	Participant geeft een schatting van aantal families die zich bezighouden met criminaliteit.	Participant 2: <i>‘Dus we hebben het zeker over 10 families waarbij 2 generaties al overlast veroorzaken.’</i>
	Aantal familieleden	Deductief	Participant vertelt hoeveel leden een criminele familie gemiddeld heeft.	Participant 1: <i>‘Ik moet zeggen en daar zie ik eigenlijk de meeste families met twee of meer kinderen die actief zijn.’</i>
	Overlast buurt	Inductief	Participant vertelt over de overlast die de criminele families veroorzaken in de omgeving.	Participant 2: <i>‘Nou, heel vaak is het overlast dus, richting omwonenden.’</i>
	Op dezelfde plek wonen	Deductief	Participant vertelt in hoeverre de familieleden op dezelfde plek of wijk wonen.	Participant 2: <i>‘Ja, en wat ik ook in de wijk wel zie, is dat er echt wel een hele generatie is. En dat is wel niet per se een criminele familie. Nou ja, dat is ook wel veel. Maar een wat asocialere. Ja, die opa en oma woonden daar al. En toen zijn de ouders of een tante in de buurt gaan wonen. Dus uiteindelijk hebben ze daardoor ook wel een hele sterke binding met de wijk.’</i>
	Buurtreputatie	Deductief	Participant vertelt over de reputatie die de familie heeft in de buurt.	Participant 2: <i>‘Ja, en ze hebben altijd van die vechthonden. Ze hebben een bepaalde</i>

				<i>uitstraling naar de omgeving. Waardoor mensen heel vaak niet durven te melden.’</i>
	Uitstraling	Inductief	Participant vertelt wat voor uitstraling de familieleden hebben naar de buitenwereld.	Participant 1: <i>‘Over t algemeen als je het gaat generaliseren zijn het wel sportieve kinderen die meestal jongens zijn van een voetbalclub. Mogelijk dat ze daar wel een bepaalde uitstraling in hebben’</i>
	Bekende naam	Inductief	Participant vertelt over de bekende familienaam waarover gesproken wordt.	Participant 2: <i>‘Zo van, nou ja, dan ga ik weer vanwege mijn achternaam’</i>
	Asocialen	Inductief	Participant vertelt dat de criminele familie als asocialen worden gezien.	Participant 5: <i>‘We in die gevallen het vaak ook dan eerder signaleren en die wel meer bekend zijn als ernstig overlast gevend en op meerdere vlakken en terreinen dan opvallen bij de politie of burens en ook qua delict gedrag.’</i>
	Distantiëren van familie	Inductief	Participant vertelt dat er familieleden zijn die zich distantiëren van zijn of haar familie	Participant 2: <i>‘Ik heb in de afgelopen vijf jaar één keer eentje meegemaakt dat een zoon zei, ik wil hier helemaal niks mee te maken hebben. Ik heb mijn ding gedaan, ik ben gaan studeren en ik wil echt niet meer hiermee belast worden. Want ik heb er heel veel moeite voor gedaan</i>

				<i>om juist een beetje uit de familie te stappen. Maar dat zie je niet vaak. Dat is echt een uitzondering.’</i>
Familiestructuur en gedrag	Gescheiden ouders	Deductief	Participant vertelt de gescheiden ouders in de familie.	Participant 2: <i>‘Altijd relatieproblemen.’</i>
	Opvoeding	Deductief	Participant vertelt over de opvoeding die ouders bieden aan hun kind(eren).	Participant 3: <i>‘Die jongens zijn zo opgegroeid, weten niet beter want het is er met de paplepel ingegooid. Zo leven wij, zo leeft opa, zo leeft papa.’</i>
	Minderjarigen	Inductief	Participant vertelt over de minderjarigen in de familie.	Participant 8: <i>‘Wat je bij minderjarigen ziet is dat dat ze heel vaak wat wij zien en wat wij zien dat zij. Eigenlijk geen geloof hebben in de in de overheid is anti-overheid zijn. Ja, wat we zien is dat zij zich altijd in de slachtofferrol manoeuvreren. Dus het ligt. Ze voelen zich achtergesteld. Ja het ligt niet aan hun. Het zijn een aantal anderen die de fouten gemaakt hebben waarom zij zo zijn geworden zoals ze zijn.’</i>

	Slim	Inductief	Participant vertelt over het cognitief vermogen van een familielid/leden.	Participant 1: <i>‘Uhm, nou ik denk soms wel eens op een bepaald vlak zijn ze slim en goed kunnen handelen.’</i>
	Loyaliteit		Participant vertelt over de loyaliteit die binnen de familie heerst.	Participant 7: <i>‘Ja, er wordt geen aangifte gedaan, daar houden ze elkaar allemaal de hand boven het hoofd. Maar ja, wij als wij van elk elk geval dat je huis heeft gebeld. Wij waren niet bij, dus dan heeft zo een aangifte weinig zin, dus dat gaan wij niet doen. Nee.’</i>
	Opleiding	Inductief	Participant vertelt over de opleiding die de familieleden wel of niet hebben gehad.	Participant 2: <i>‘En een stukje opleiding. Want volgens mij als jij iets hebt geleerd wat je ook gewoon leuk vindt om te doen. Dan is de kans ook kleiner dat je er allemaal dingen bij gaat doen omdat je het moet doen. Vooral in educatie. Maar wat ik zeg, als je dat nu begint. Dan misschien over 2, 3 generaties heb je echt resultaat.’</i>
	Autoriteitsprobleem	Inductief	Participant vertelt over de autoriteitsproblemen die heerst binnen de familie.	Participant 2: <i>‘Van die pallets, dat was toen ook, daar staat statiegeld ook weet ik wel. En inderdaad, oud ijzer wel veel. Dat soort dingen kan wel, maar ze kunnen niet voor hun baas</i>

				<i>werken. Dat is misschien ook beter, want ze krijgen toch alleen maar ruzie en discussie dan. Het is wel een autoriteitsprobleem.’</i>
	Rolverdeling	Inductief	Participant vertelt over de rolverdeling van criminele activiteiten binnen de familie.	Participant 3: <i>‘Wil je drugs hebben, dat kan die wel regelen. Of je neefje heeft wel wat. Zo gaat dat. Ze weten elkaar wel te vinden en dat is de normaalste zaak binnen die families.’</i>
	Stress	Inductief	Participant vertelt over de stress binnen de familie die wordt veroorzaakt door de criminele activiteiten.	Participant 3: <i>‘Criminele families doen het crimineel gezien zo goed, dat ze er zelf onder leiden. Die hebben zichzelf zo diep in de nesten gewerkt, dat die gasten soms de hele dag gestrest zijn. Mega kort lontje ook, kunnen ze soms niks hebben.’</i>
	Geweld	Inductief	Participant vertelt over het geweld wat zich afspeelt binnen de familie.	Participant 4: <i>‘Veel huiselijk geweld meldingen wel of niet de kinderen uit huis plaatsen wel of niet thuis Laten wonen. Moeder trekt alle soorten mannen aan. Er is ook wel sprake van prostitutie, maar is het dan bewezen? Nou zo'n verhaal, maar die kinderen ook, ze hebben nooit gehuild, zijn we de voedselbank, maar die kinderen hebben altijd de duurste kleren. De</i>

				<p><i>duurste scooters. Nou, dan kunnen we van alles van bedenken, maar. Dat kan Natuurlijk niet, zeg maar en nou ja, zo dus toevallig was ze in ik en als teammanager loop ik veel door de wijk en en op gegeven moment daar was toevallig. Ze kent me nu inmiddels ook wat die vrouw. Ja, Ik vind het een hele bijzondere vrouwen, Maar ik moet dan ook altijd even met hem praten Als ik het zie. En toen later ook toen had ze het weer over al haar financiële problemen, maar daar staan haar kinderen daarnaast in prachtige creëren, helemaal spiksplinternieuwe gympies had ik ook hoe. Hoe heb je dat nou weer voor elkaar?’</i></p>
	Wantrouwen	Inductief	Participant vertelt over het wantrouwen wat de familie heeft richting hulpinstanties of politie.	<p><i>Participant 5: ‘En ik geloof ook dan bovenop daar ook misschien een gebrek aan vertrouwen. Het zijn ook misschien families die niet gewend zijn dat de politie zeker niet je beste vriend, maar ook de school niet. Of de hulpverlening ook niet. Want als je daar aan de bel trekt voor hulp, dan plaatsen die je kinderen uit huis</i></p>

				<p><i>omdat ze je dan nog een slechte opvoeder vinden. Ik denk dat ze zich daarin ook niet gezien of gesteund voelen en dat dat gebrek aan vertrouwen in de maatschappij heeft de omgeving of een steunsysteem dan ook niet is. En dat je als kind dan ook leert dat je het zelf moet redden. Dus dat dat ook iets lastig maakt voor zeker ons. Ook om contact te krijgen, maar ook voor de hulpverlening, om het om het te willen veranderen en het te kunnen veranderen.’</i></p>
	Overnemen van vader	Inductief	Participant vertelt over het overnemen van de illegale zaakjes van vader op kind.	<p><i>Participant 6: ‘Ja we kennen wel een paar families dat bijvoorbeeld op den duur de zoons het overnemen. Ondertussen doen ze een route naar valse nepkleding. Waar je soms ook wel ziet is dat vader en zoon samen op pad zijn. Je ziet ook dat waar je vroeger meer op straat had, dat dat nu door ontwikkeld wordt door de jeugd online. Dus ze pakken het anders aan dan pa dat deed, zeg maar.’</i></p>

	Weinig in druk van politie	Inductief	Participant vertelt dat de familie weinig onder de indruk is van de politie.	Participant 6: <i>‘Ja als zij politie over de deur hebben dan vinden zij dat vrij normaal. Maar we worden prima behandeld, het is niet dat ze agressief naar je zijn. Je moet het ook zo zien dat als wij achter ze aanrijden en zij zien een stop teken van de politie, dat boeit ze niet. Ze stoppen wel maar zeggen bijvoorbeeld ‘wat moet je nou weer’. Maar als jij een stopteken krijgt dan gaat je hart bonken en denk je wat heb ik gedaan. Dus dat is het verschil tussen een ‘normale’ burger een zo’n familie. De politie maakt gewoon geen indruk meer bij deze families.’</i>
	Hechtingsproblemen	Inductief	Participant vertelt over de hechtingsproblemen die kunnen ontstaan bij de kinderen binnen een criminele familie.	Participant 7: <i>‘Soms, want dat kinderen met hechtingsproblemen, want ik. Heb geen besef. Van moreel dus. En oorzaak gevolg lukt ze nauwelijks. Ze hebben niks te verliezen waar normale Mensen zeg, maar nog wel denken van ja, maar Als ik nu deze auto je had, dan krijg je een strafblad. Kan mijn baan wel vergeten? Kan dit kan dat. Dat zien ze totaal niet, zou ik</i>

				<i>denken. Ik heb nu een auto nodig, dus zoek je ook een auto bij wijze van of Ik heb nu geld nodig, dus ik stel nu de pinpas van mijn docent.’</i>
	Eigen regels	Inductief	Participant vertelt over de eigen regels die de familie hanteert.	Participant 8: <i>‘Nee, jawel, je uh gedrag dat ze hun eigen regels hebben hè? T Zij dat zij dat ze zich onaantastbaar voelen. Dat mensen toch denken we gaan gewoon door en je, wat je ook ziet is dat, dat ze de juiste mensen om zich heen verzamelen waardoor nou ja, waardoor ze denken dat ze buiten schot blijven. Ja.’</i>
	Status	Inductief	Participant vertelt over de status die binnen een familie heerst en het aanzicht wat anderen van de familieleden vinden.	Participant 8: <i>‘Hoe zo iemand d'rin komt. Nou dat zijn uiteindelijk steeds vaker en steeds groter en dan gaat het over macht. T gaat over geld, het gaat over aanzien. Ja, dat is de status. Ja, statusverhogend. Dat maakt ook dat uh de voedingsbodem in onze wijken groot is. Als jij schoolverlater bent en geen uitkering hebt en je wil wel geld verdienen. Ja, dan is de stap om misschien even een pakje weg te brengen om even wat te delen. Ja, en dan gewoon zwart</i>

				<i>geld vangen. Geen uitkering, helemaal niks. Maar wel een paar bankjes in de week hè? Ja. Ja, dan is dat makkelijk.’</i>
Dagelijks leven en criminaliteit	Drugs	Deductief	Participant vertelt over de verschillende connecties met drugs. Wat van drugs produceren, drugs dealen tot zelf drugs gebruiken gaat.	Participant 7: <i>‘In het gezin waren heel veel sprake is van drugs alcohol. Deze mensen zijn zelf ook verslaafd en dat zie je ook weer terug in in hoe zij beschikbaar zijn voor hun kinderen en het gedrag voor hun kinderen. Met Natuurlijk ook vermoedens bij de kinderen dat zij bijvoorbeeld last hebben van alcohol syndroom. Ja en in dat andere gezin waar vermoeden zijn van mensenhandel, het meisjes is bijna 16 en daar maken we ons al heel veel zorgen over dat zij zelf in hetzelfde schuitje beland, zeg maar.’</i>
	Woning misbruik	Inductief	Participant vertelt over de familie die woningmisbruik maakt.	Participant 1: <i>‘Dus dan dan vraagt die een uitkering aan en iemand anders komt erin bij wijze van spreken.’</i>
	Verslavingsproblematiek	Inductief	Participant vertelt over de verslavingsproblematiek die heerst bij de familie of familieleden.	Participant 7: <i>‘Nee, kijk als. Je echt jonge? Kinderen hebt zijn verrast. Slachtoffer Natuurlijk, maar zodra ze zelf wat ouder</i>

				<i>worden en zelf ook ja, Het gaat vaker echt wel geweld. Bedreiging als jij dit doet, dan doe ik. Dit en ja ook veel verslaving, vind ik.’</i>
	Uitkering	Inductief	Participant vertelt over de uitkering(en) die de familie heeft om rond te komen.	Participant 2: <i>‘Ja, en het valt mij op dat ze nooit hoeven te werken. Ze hebben allemaal een uitkering. En als jij of ik dat zouden hebben, dan zouden we meteen een oproep krijgen bij het UWP of Participatiewet van de gemeente. Of ze zijn afgekeurd ofzo. En ze kunnen keihard werken als ze thuis aan het werk zijn.’</i>
	Inbreken	Inductief	Participant vertelt over de inbraken die de familie op hun naam heeft staan.	Participant 6: <i>‘Het ligt eraan om welke familie het gaat. Als ze zich bezighouden met inbraken, dan heeft hun directe buurt daar geen last van. Daar zijn ze onder de radar en schijten ze niet in hun eigen nest. Dus ze gaan niet bij hun eigen burens inbreken, dat doen ze wel buiten hun directe habitat.’</i>
	Witwassen		Participant vertelt over de witwaspraktijken waar de familie zich mee bezig houdt.	Participant 3: <i>‘Dan weet papa wel een manier om het wit te wassen. Dan zie je bijvoorbeeld een tentje opduiken op hun achternaam.’</i>

	Criminele wereld	Inductief	Participant vertelt over de criminele wereld waar zij zich in bevinden.	Participant 3: <i>‘Er komt dan zoveel bij, we hebben het over criminele families en nu hebben we het over daklozen enzo. Het loopt zo in elkaar over. Het is echt een wereldje, criminele wereldje.’</i>
	Bekende justitie	Inductief	Participant vertelt over de bekendheid die de familie heeft bij justitie vanwege hun criminele activiteiten.	Participant 5: <i>‘Daar kijken we natuurlijk ook wel van. Hoe zit het gezin systeem in elkaar? En dat wordt dan binnen dat wel bekeken. En dan blijkt ook wel dat bijvoorbeeld van één van die jongens zijn oudere broer dus ook justitie contact heeft.’</i>
	Financiële problemen	Inductief	Participant vertelt over de financiële problemen waar de familie mee zit.	Participant 5: <i>‘Ik denk ook financiële krapte. Dat dat heel erg meespeelt. Het vindt natuurlijk ook niet voor niks plaats in die wijk en die die wat de probleemwijken zeg maar van Leeuwarden ook waar wij die families ook vooral vinden. Dus ja. En dat netwerk. Ja, ik denk dat dat dat heel veel aan de orde is. Geen dagbesteding. Financiële problemen, verkeerd netwerk, middelengebruik. Het kan een veelheid</i>

				<i>aan factoren zijn. Met ja, bij de een wat meer of minder of niet aanwezig. Dat dat verschilt ook.’</i>
	Ondermijning	Inductief	Participant vertelt over de ondermijnende activiteiten waar de familie mee bezig zijn.	Participant 5: <i>‘En van die andere familie waarvan je zeggen dat is misschien wat meer de nette familie, misschien ook wel de ondermijnende familie of die wat meer aan de drugs. Dat kan ik me voorstellen. Maar in die situaties kan ik me indenken dat we als reclassering daar misschien wat minder zicht op hebben. Maar dat is toch wel iets wat wel vanuit PMG natuurlijk. Ja, dat wij ook meer zouden moeten gaan krijgen, dat dat ondermijnende stuk.’</i>
	Afpersing	Inductief	Participant vertelt over de afpersing waar de familie mee bezig houdt.	Participant 6: <i>‘Hoe wij ze definiëren zitten ze echt in de drugshandel, heling, afpersing. Inbraken zijn ook zichtbaar.’</i>
Hulp en interventie	Interventies	Deductief	Participant vertelt over interventies die mogelijk helpen om criminaliteit binnen families tegen te gaan.	Participant 8: <i>‘Nee, en daarom ben ik overgestapt vanuit de politie naar de gemeente, naar het project Leeuwarden Oost, dat daar een ketenaanpak plaatsvindt. Maar daar heb je een aantal pilots, daar heb je wonen, werken,</i>

				<i>leren en gezondheid en veiligheid. En die werken intensief samen met allerlei partijen, zodat we daar zicht op houden, regie op houden en daar stap voor stap een systeemdoelbraak kunnen creëren.’</i>
	Hulporganisaties betrokken		Participant vertelt over de betrokken hulporganisaties bij de familie.	Participant 1: <i>‘Één keer hebben we een familie ingebracht bij het Veiligheidshuis omdat er toen wel zorgen waren om de kinderen. Maar dan dan ben je echt, dan is het echt extreem.’</i>
	Samenwerken met instanties		Participant vertelt de samenwerkingen die zij hebben met andere instanties.	Participant 5: <i>‘Soms denk ik ook aanvullen met de politie, van keten of van politie, van politie of van de wijkteam, die daar dan soms ook wat meer zicht op hebben. Dat dat je daar misschien via die weg ook wel eens achter kan komen.’</i>

Bijlage 3: Samenvatting interview lid criminele familie

Over persoon X

Persoon X groeide op in een woonwagenkamp, waar liefde schaars was en problemen thuis aan de orde van de dag waren. Met een vader die verslaafd was aan drank en een moeder die voortdurend overspannen was, vond X troost in de band met zijn broertje. Zijn eerste kennismaking met criminaliteit kwam op twaalfjarige leeftijd, toen hij ontdekte dat er iets verdachts gebeurde in een woonwagen op het kamp. Na het melden van zijn bevindingen aan zijn vader, werd hij echter hardhandig afgestraft en kreeg hij een waardevolle les over zwijgen en discretie. Ondanks de harde opvoeding heeft X geleerd om zijn ervaringen te koesteren als levenslessen die hij tot aan zijn graf met zich meedraagt.

Zijn familie

Het woonwagenkamp, waar families samenleefden en elkaar beschouwden als één grote familie, ademde een sfeer van geld, macht en status. Voor X, opgegroeid in deze omgeving waar liefde schaars was, werd aandacht gekoppeld aan zijn prestaties in de wereld van het verkopen. Met zijn verbale vaardigheden en charisma wist hij zich te onderscheiden als de beste verkoper in de familie, waardoor hij erkenning en waardering kreeg. Maar achter deze façade van succes lag een wereld van bedrog en oplichting, waarbij X alles deed om zijn status te verhogen, zelfs als dat betekende dat hij mensen benadeelde.

De obsessie met geld en status weerhield X er niet van om kritisch te kijken naar de tradities van zijn gemeenschap. Hij erkende de lege betekenis achter rituelen zoals de doop in de kerk, die meer dienden om rijkdom te etaleren dan om spirituele verlichting te vinden. In deze wereld van schijn en materialisme droegen velen openlijk wapens, niet uit liefde of geloof, maar om hun waarde te bewijzen in een samenleving die geweld en macht hoog in het vaandel droeg.

Ondanks de alomtegenwoordige druk om te slagen in de criminaliteit, koos X's jongere broer een ander pad. Hoewel hij dezelfde harde lessen leerde, weigerde hij de weg van criminaliteit te bewandelen. Zijn verlangen naar een normaal leven, met een gezin, een baan en educatie, dreef hem om afstand te nemen van de duistere kant van het woonwagenkamp. Hoewel hij een zeldzame uitzondering was in zijn gemeenschap, illustreerde zijn keuze de mogelijkheid om te ontsnappen aan de cyclus van criminaliteit en statuszoekeij die het kamp domineerde.

Hij wel crimineel en zijn broertje niet

Volgens X heeft het met karakter te maken, dat hij wel het criminele pad op is gegaan en zijn broertje niet. Het ligt niet alleen aan verslaving. Ik koos de verkeerde vrienden en ging met hen mee. Mijn broertje was sterker daarin en zag wat goed en fout was. Vrienden van X hebben misdaden gepleegd waarvan men zal zeggen ‘wat erg’, maar X geeft aan dat als hij niet veranderd was waarschijnlijk zijn bijdrage had geleverd.

“En ik koos ook verkeerde vrienden, want de jongens waar ik mee omging die hebben nu de ...moord gepleegd. Dan zal je zeggen ‘oh wat erg’ maar als ik niet was veranderd dan had ik waarschijnlijk mijn bijdrage daaraan geleverd. Waar je in opgegroeid wordt, daar ga je in mee. Daarom is het belangrijk met wie je omgaat.” – X

Criminaliteit

Persoon X groeide op in een omgeving waar criminele activiteiten helaas normaal waren. Zijn familie, met name enkele van zijn ooms, speelden een rol bij het in stand houden van deze duistere praktijken. Hennepkwekerijen waren geen ongewoon gezicht in zijn familiekring, en zelfs pistolen werden op een gegeven moment een handeltje voor X. Hij begon met een aantal kwekerijen, maar het was niet zozeer het geld dat hem interesseerde. Het was de aandacht en macht die hij ervoer door deze illegale activiteiten. Het bezit van een pistool gaf hem een gevoel van controle en respect binnen zijn sociale kring. De vraag naar pistolen groeide en X was niet bang om ze aan te bieden aan wie er maar interesse in toonde.

Zijn bijnaam, Pistool X, was een bron van trots voor hem, en hij genoot van de aandacht die het hem bracht, zelfs al was het slechts een oppervlakkige leegte die het vulde. Het was een wereld waarin criminaliteit de norm was, waar het verkopen van wapens net zo alledaags was als het kopen van boodschappen.

Stoppen met criminaliteit

Persoon X beschouwt het stoppen met criminaliteit als een transformatie van een leven van criminaliteit naar een meer rechtvaardig en spiritueel pad. Hij benadrukt de steun die hij ontvangt van zijn familie en vrienden, evenals de rol van zijn geloof in deze verandering. Ondanks gevoelens van eenzaamheid en pijn, blijft hij vastbesloten om zijn leven te beteren en anderen te helpen.

Hij reflecteert ook op het belang van zelfverandering en geeft aan dat legaal geld verdienen nu zijn doel is, in tegenstelling tot zijn vroegere leven van criminaliteit. Hij deelt

zijn ervaringen van steun van anderen die hem hebben geholpen, en benadrukt dat de aanpak van verslavingsproblemen en criminaliteit vereist dat er op individueel niveau wordt gewerkt en dat er een gezamenlijke inspanning nodig is van verschillende belanghebbenden.

Hulp

Persoon X vindt het belangrijk dat hulpverleners of instanties zich niet laten leiden door vooroordelen, maar de tijd neemt om de ervaringen van hen te beluisteren en ondersteuning te bieden. Persoon X heeft daarnaast moeite met bestaande hulpmiddelen om jeugd uit de criminaliteit te halen of criminaliteit in families tegen te gaan, zoals PGB-bureaus, die kwetsbaar zijn voor misbruik. Hij pleit voor een meer holistische en gepersonaliseerde benadering, waarbij de nadruk ligt op samenwerking tussen verschillende actoren.

Tot slot, wordt gesuggereerd dat een effectievere aanpak niet gebaseerd zou moeten zijn op eenzijdige investeringen, maar eerder op een collaboratieve benadering waarbij individuen nauw betrokken zijn bij het proces. Hierbij wordt opgemerkt dat verslaafden vaak in staat zijn om verschillende maskers op te zetten, wat benadrukt dat een meer gedifferentieerde aanpak nodig is.